

הלכה יומית

**צוות חינוכי,
הורים ותלמידים יקרים,**

”כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן העולם הבא!”

זוכים אנו גם השנה להוציא לאור קובץ הלכה יומית ייחודי, בצמוד ליומן בחיור לתלמיד, המלווה את התלמידים מידי יום. ייחודיותו היא בכך שהוא ערוך בהלימה למועדי השנה, ולנושאים הנלמדים השנה בתכנית החברתית ערכית “מפתח הלב מתוך אמונה”. ענווה ושליחות, עין טובה ולימוד זכות, חסד ונתינה, ואהבת העם והמדינה. כך גם יתר מדורי היומן.

קרבה שנת השבע! חלק ניכר מההלכות השנה עוסקות בנושאים השונים של שנת השמיטה, הרלוונטיים לעולמו של התלמיד. ההלכות עובדו ונכתבו מחדש בצורה קלה ונעימה המגשיחה את ערכי השמיטה ודינה לכל לומד. פיזור ההלכות לאורך השנה מקל על הלומדים ומאפשר להם להטמיע את שלמדו. בהלכות אלו הצלחנו לרכז את כל החומר הנדרש לתלמיד בנושא שמיטה, בהתאם לתכנית הלימודים. תודתי נתונה לרב אבי'ה אלבה הי"ו שנטל על עצמו חלק ניכר ממלאכת הכתיבה, בטוב טעם ודעת מתוך שליחות וענווה לתועלת ילדי ישראל והמורים השונים העוסקים במלאכת הקודש.

”טוב טעם ודעת למדני כי במצותיך האֵמְנֵתִי” אשמח לקבל משוב, הארות ותובנות למייל: rkalazan@gmail.com. אני תפילה לבורא עולם שלא ניכשל בדבר הלכה, ונזכה ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים.

חנן קלזן

מדריך לחינוך חברתי ערכי

ורב בי"ס “סיני” ראשל”צ

הלכה יומית

שבוע פרשת כי תצא. הנושא: חודש אלול

יום ב' ו' אלול. מה המיוחד בחודש אלול?

חודש אלול הוא חודש הרחמים והסליחות, בו אנו מתכוננים לראש השנה יום הכיפורים, על ידי תפילה תשובה וצדקה. למרות שהקדוש ברוך הוא מקבל אותנו בכל השנה אם נעשה תשובה, בכל אופן ארבעים הימים שבין ראש חודש אלול ועד יום הכיפורים הם ימים יותר מובחרים לתשובה משאר ימות השנה, כי הם ימים של רחמים.

יום ג' ד' אלול. מתי מתחילים לומר סליחות?

בעדות ספרד נוהגים להתחיל לומר סליחות מיד לאחר ראש חודש אלול. בעדות אשכנז נוהגים לומר סליחות החל מיום ראשון של השבוע שחל בו ראש השנה, ובתנאי שיהיו לפחות ארבעה ימים לפני ראש השנה שאפשר לומר בהם סליחות. אם ראש השנה חל ביום רביעי בשבוע או קודם לכן (ראשון או שני או שלישי), האשכנזים מתחילים ביום ראשון בשבוע שלפני כן.

יום ד' ח' אלול. כיצד ומתי יש לומר את הסליחות?

- את הסליחות יש לומר בנחת, לאט ובכוונה. זמן אמירת הסליחות הוא בלילה אחר חצות, או בבוקר השכם – קודם תפילת שחרית. זמן זה הוא עת רצון לפני ה'.
- לא אומרים סליחות בשבת.
- בתוך קטעי הסליחות יש קטע הנקרא "יג' מידות". את "יג' מידות" אומרים רק במניין – בעשרה אנשים.

יום ה' ט' אלול. מתי תוקעים בשופר?

מראש חודש אלול מתחילים לתקוע בשופר, כדי לעורר אותנו לעשות תשובה. טבעו של השופר הוא לעורר ולהחריד, שכן כתוב: "היתקע שופר ועם לא יחרדו". השופר גם משמש מעין "אזעקה" לפני יום הדין, הוא ראש השנה, הקרב ובא. בעדות ספרד נוהגים לתקוע בששת אמירת סליחות. בעדות אשכנז נוהגים לתקוע אחר תפילת שחרית בכל יום בחודש אלול ועד יום כיפור, חוץ משבתות.

יום ו' י' אלול. מה עוד נוהגים בחודש אלול?

- נוהגים לומר את המזמור: לדוד ה' אורי וישעי" (תהילים, כד) אחרי התפילה, מראש חודש אלול ועד שמיני עצרת.
- צדקה תציל ממוות, ובוודאי מצילה מהרהר דברים רעים אחרים. לכן טוב לתת צדקה בכל עת, ובמיוחד בחודש אלול.
- יש נוהגים לבדוק את המזוזות שבבית, ואם יש צורך – גם את התפילין, ולתקן את הטעון תיקון.
- יש נוהגים לשלוח אגרות ברכה, ומברכים אחד את השני שיזכו להכתב ולהחתם בספר חיים טובים, וכן מברכים בברכת שנה טובה לשנה החדשה.

שבוע פרשת כי תבוא. הנושא: היערכות לשנת השמיטה

יום א' יב' אלול. מהי שנת שמיטה?

התורה מצווה אותנו: "כי תבאו אֶל הארץ אֲשֶׁר אָני נתן לָכֶם וְשָׁבַתָה האֶרֶץ שְׁבַת לַה'... שָׁשׁ שָׁנִים תַּזְרַע שָׂדֶךְ... וּבַשְּׁנָה הַשְּׁבִיעִית שָׁבַת שְׂדֶכְתָּו וְהָיָה לְאֶרֶץ שְׁבַת לַה'". כל שבע שנים אנו מצווים לשבות ממלאכה, כלומר להפסיק לעבוד את האדמה. השנה השביעית נמחזר של שבע שנים נקראת "שנת שמיטה". בשנה הבאה עלינו לטובה, שנת תשע"ה היא שנת שמיטה.

יום ב' יג' אלול. כיצד יש להתכונן לשנת השמיטה?

פעולות שונות אסורות בשנת השמיטה. לכן, כל מי שיש לו גינה פרטית בביתו, או גינה משותפת יחד עם דיירים אחרים בבנין משותף חייב להכין את הגינה לפני שנת השמיטה. מטרת ההכנה המוקדמת היא, להימנע כמה שאפשר מביצוע פעולות בגינה בשנת השמיטה. מי שיש לו גינה או צמחים במרפסת צריך להתייעץ עם רב כדי לדעת כיצד להתכונן כראוי לשנת השמיטה.

יום ג' יד' אלול. אלו פעולות כדאי לעשות בגינה לפני השמיטה?

- יש לגזום את העצים והשיחים הזקוקים לגיזום, לפני השמיטה.
- יש להקפיד על ניקיון הגינה מעשבים.
- יש לזבל ולדשן (לפזר חומר המסייע לצמחים לגדול) את העצים והצמחים לפני השמיטה, כדי להימנע מפעולה זו בשנת השמיטה, במידת האפשר.

יום ד' טו' אלול. עד מתי מותר לטעת עצים בשנה השישית?

בשנת השמיטה אסור לשטול ולזרוע. אולם חכמים קבעו שכבר זמן מה לפני שנת השמיטה, בשנה השישית, אסור לטעת עצים. יש עצים שמותר לטעת אותם עד טו' באב ולא יותר מאוחר מזה, ויש עצים שמותר לטעת אותם עד כט' באלול (ממש בסמוך לראש השנה). הדבר תלוי בסוג העץ ובעוד כמה תנאים. לכן, מי שרוצה לפני שנת השמיטה לטעת עצים חייב להתייעץ עם רב.

יום ה' טז' אלול. האם מותר לזרוע עגבניות שרי לפני השמיטה?

ירקות שנזרעו לפני השמיטה אך נבטו בשנת השמיטה אסורים באכילה. "נביטה" זהו השלב הראשוני בו הזרע צומח ובוקע מן האדמה. לכן, מי שרוצה לזרוע ירקות בגינה לפני השמיטה, צריך לעשות זאת מוקדם יותר (ולא ממש בסמוך לראש השנה) באופן שהזרעים יספיקו לנבוט לפני השמיטה.

יום ו' יז' אלול. מדוע גם מי שאין לו גינה צריך להתכונן לשמיטה?

גם מי שאין לו גינה, צורך פירות וירקות בשנת השמיטה. כולנו רוצים להנות מסלט טרי וטעים, המכיל שפע ירקות או פירות העונה. בשנת השמיטה יש דינים מיוחדים הקשורים לקניית פירות וירקות שגדלו בשנת השמיטה, והשימוש בהם. לכן, יש

הלכה יומית

ללמוד הלכות אלו מבעוד מועד, ולהקפיד עוד יותר על קנייה רק מחנות שיש לה השגחה מוסמכת על שנת השמיטה. דבר זה מחייב כל אחד לבדוק לפני השמיטה באלו מקומות הוא מתכן לקנות פירות וירקות בשנת השמיטה.

שבוע פרשת נצבים וילך. הנושא: ערב ראש השנה

יום א' יט' אלול. מה ההבדל בין "ערב ראש השנה" ל"ליל ראש השנה"?

ערב ראש השנה הוא היום שלפני ראש השנה, מהבוקר ועד כניסת החג. **ליל ראש השנה** - זהו הזמן מכניסת החג (קצת לפני שקיעת החמה) ועד למחרת בבוקר. השנה ערב ראש השנה יחול ביום רביעי מהבוקר ועד כניסת החג, **ליל ראש השנה** יחול ביום רביעי מכניסת החג (אחר הצהריים) ועד למחרת בבוקר. **יום ראש השנה** - יחול בימים חמישי ושישי.

יום ב' כ' אלול. מדוע לא תוקעים בערב ראש השנה?

בערב ראש השנה (יום לפני ראש השנה) לא תוקעים בשופר. התקיעות שתוקעים במשך חודש אלול הן רק מנהג, ואילו התקיעות שתוקעים בראש השנה עצמו הן מצוה מן התורה. כדי להבדיל בין התקיעות שהן מנהג לתקיעות שהן מן התורה, עושים הפסקה ולא תוקעים בערב ראש השנה.

יום ג' כא' אלול. מהו מנהג התרת נדרים?

בערב ראש השנה נוהגים לעשות "התרת נדרים" אחרי תפילת שחרית. אדם שנדר (כלומר הבטיח לעשות מעשה כלשהו), או נשבע לעשות משהו, חייב לקיים את הבטחתו, ואם הוא אינו מקיים יכול הדבר לגרום שתפילתו לא תתקבל בשמים. מסיבה זו, נוהגים לעשות "התרת נדרים" - מבטלים את כל הנדרים שאיננו זוכרים אותם. את הנדר מבטלים בפני שלשה אנשים, שהם נחשבים "בית דין". נוסח "התרת נדרים" נמצא בסיידורים.

יום ד' כב' אלול. מדוע נוהגים ללכת לקברי צדיקים?

יש נוהגים ללכת בערב ראש השנה להשתטח ולהתפלל בקברות צדיקים, ונותנים שם צדקה לעניים. מקום קבורת הצדיקים הוא מקום קדוש וטהור, והתפילה שם מתקבלת יותר. מתפללים לה' שיעשה איתנו חסד וירחם עלינו **בזכות הצדיקים** הקבורים במקום. יש לשים לב היטב שלא להתפלל אל המתים עצמם, כי אז עוברים על איסור חמור של "אדרש אל המתים".

יום ה' כג' אלול. כיצד מתכוננים לראש השנה?

ערב ראש השנה הוא היום האחרון בשנה, והזדמנות אחרונה לשוב בתשובה לפני יום הדין - ראש השנה. זהו יום של "חשבון נפש" על השנה שחלפה. אם פגענו במישהו במהלך השנה, אפילו שלא בכוונה, יש לבקש ממנו סליחה עוד לפני ראש השנה.

יום ו' כד' אלול. אלו עוד מנהגים נוהגים בערב ראש השנה?

- נוהגים לטבול במקוה לכבוד ראש השנה.
- מצוה להסתפר לכבוד ראש השנה, אולם יש להסתפר לפני "חצות היום" ולא מאוחר יותר.
- לפני ראש השנה מחליפים בגדים ולובשים בגדי שבת. למרות שבראש השנה אנו עומדים לדין, אנו לא לובשים בגדים שחורים אלא לבנים. בכך אנו מראים, שאנו היהודים בטוחים בחסדו של הקב"ה שביום הדין ידון אותנו לחיים טובים ולשלום.

שבוע פרשת האזינו. הנושא: ראש השנה

יום א' כו' אלול. על מה צריך להקפיד בראש השנה?

כל התחלה, מכל סוג שהוא, כאשר היא מסתמנת בסימן טוב יש סיכוי ותקווה להמשכות מוצלחת וטובה. לכן, חשוב להקפיד על התנהגות טובה ביום הראשון של השנה, כדי שבמשך כל השנה יהיה לנו "סימן טוב". יש נוהגים שלא לישון ביום ראש השנה, משום שכתוב בספרים שכל הישן בראש השנה ישן מזלו. במיוחד יש להקפיד שלא להתנמנם בשעת התפילה.

יום ב' כז' אלול. מהם ה"סימנים" שאוכלים בליל ראש השנה?

בסעודת ליל ראש השנה הראשון נוהגים לאכול דברים שיש בהם סימן טוב לשנה המתחדשת. הסימנים הם משאלות הלב שלנו. הסימנים העיקריים הם:

תמר - **מברכים "בורא פרי העץ"**, אוכלים ממנו ואומרים: "יהי רצון מלפניך ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו **שיתמו** אויבינו ושונאינו וכל מבקשי רעתינו".

תפוח בדבש - אומרים: "יהי רצון... שתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה".

רימון - אומרים: "יהי רצון... שנהיה מלאים מצוות כרימון" (אשכנזים אומרים: שירבו זכויותינו כרימון).

סלק - מברכים עליו "בורא פרי האדמה", ואומרים: "יהי רצון... שישתלקו אויבינו ושונאינו וכל מבקשי רעתינו".

ראש של דג או של כבש - מברכים "שהכל נהיה בדברך", ואומרים: "יהי רצון... שנהיה לראש ולא לזנב".

יום ג' כח' אלול. מהו מנהג ה"תשליך"?

ביום הראשון של ראש השנה, לאחר תפילת מנחה, הולכים לעשות "תשליך". הולכים למקום שיש בו מים, כגון נהר או אגם, ואומרים את סדר התשליך המופיע בסיידור של ראש השנה. בכך אנו כביכול משליכים את כל העוונות והחטאים שעשינו במשך השנה, ומתחילים שנה נקייה מחטאים. יש עדות שלא נהגו מנהג זה.

הלכה יומית

שבוע שחל בו יום כיפור. הנושא: עשרת ימי תשובה

יום א' ד' תשרי. צום גדליה - מדוע צמים היום?

לאחר חורבן בית המקדש הראשון, גלו לבבל היהודים שהצליחו עוד לשרוד ולהישאר בחיים. רק חלק קטן מהם נשאר בארץ ישראל. נבוכדנצר מלך בבל מינה עליהם מושל יהודי- את **גדליהו בן אחיקם**. בג' בתשרי נרצח גדליהו בן אחיקם, על ידי אחד מידידיו. בעקבות הרצח, ברחו כל היהודים לארץ מצרים, מחשש שיאונה להם רע, והארץ נשארה שממה. בכל צום ה' אינו רוצה רק שנהיה עצובים על מה שאירע לנו בעבר, אלא בעיקר שנחזור בתשובה ונשפר את מעשינו. השנה ה' בתשרי חל ביום שבת. מכיוון שאסור לצום בשבת, הצום נדחה ליום ראשון. צום יום כיפור הוא הצום היחיד שצמים אותו אפילו בשבת מכיוון שהוא מן התורה.

יום ב' ה' תשרי. מה המיוחד ב"עשרת ימי תשובה"?

הימים מראש השנה ועד יום כיפור הם ימים המיוחדים ל**תשובה**. זוהי ההזדמנות האחרונה לתקן את מעשינו ולשוב בתשובה שלימה, לפני שה' קובע מה יהיה גורלנו בשנה הקרובה. חז"ל גילו לנו שבימים אלו ה' נמצא, כביכול, יותר קרוב אלנו, ומוכן לקבל את תשובתנו, שנאמר: **"דירשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב"** (ישעיה נה). התשובה יום הכיפורים מכפרים רק על **עבירות שבין אדם למקום. עבירות שבין אדם לחברו** אין יום הכיפורים מכפר עד שמבקשים סליחה מהחבר, והחבר אמנם סולח.

יום ג' ו' תשרי. אלו שינויים בתפילת שמונה עשרה ישנם בעשרת ימי תשובה?

מלבד הסליחות שאנו אומרים בכל יום, ישנם שינויים גם בתפילה. השינויים הם בעיקר בתפילת העמידה: בברכה השלישית מסיימים **"המלך הקדוש"** במקום **"האל הקדוש"**, מכיון שבימים אלו הקב"ה מראה את מלכותו בעולם. מי שאמר כרגיל **"האל הקדוש"** (במקום לומר המלך הקדוש) והתחיל כבר בברכת **"אתה חונן"** - צריך לחזור לתחילת תפילת העמידה.

יום ד' ז' תשרי. אלו שינויים בתפילת שמונה עשרה ישנם בעשרת ימי תשובה/המשך?

בברכת **"השיבה"** אומרים **"המלך המשפט"** במקום **"מלך אוהב צדקה ומשפט"**. מי ששכח וסיים כרגיל **"מלך אוהב צדקה ומשפט"**: **לדעת האשכנזים** - יצא ידי חובה ואינו צריך לחזור, **לדעת הספרדים** - לא יצא, ולכן אם נזכר בכך לפני שסיים את תפילת העמידה חוזר לברכת **"השיבה"**, ואם נזכר לאחר שסיים את תפילת העמידה - צריך לחזור לתחילת תפילת העמידה.

יום ה' ח' תשרי. האם יש עוד הוספות בתפילה בעשרת ימי תשובה?

כפי שלמדנו בהלכות הקודמות, השינויים הם בעיקר בתפילת העמידה. ישנם ארבע הוספות בתפילת העמידה: בברכה הראשונה (אבות), בברכה השנייה (מחיה המתים), בברכת מודים ובברכת שים שלום. יש לשים לב היטב לסידור כדי לא לדלג על הוספות אלו. מי שבכל זאת שכח להוסיף ונזכר לאחר שסיים את הברכה - אינו חוזר. בעשרת ימי תשובה מוסיפים גם את תפילת **"אבינו מלכנו"** לאחר תפילת העמידה.

שבוע חוה"מ סוכות. הנושא: דיני סוכה

יום א' יא' תשרי. מהי סוכה כשרה?

הסוכה עשויה משני חלקים:

א. **הדפנות** - צדדי הסוכה, הקירות המקיפות את הסוכה.

ב. **הסכך** - הגג של הסוכה.

צריך לפחות שלש **דפנות** לסוכה כדי שתהיה כשרה. אולם רוב האנשים נוהגים לעשות ארבע דפנות לסוכה. כל דופן צריכה להיות לפחות באורך שבעה טפחים (כ- 70 ס"מ), ובגובה עשרה טפחים (כ- 1 מטר).

מתיר לעשות את הדפנות מכל חומר, ואפילו מחומרים הפסולים לסכך. הדפנות חייבות להיות יציבות ועמידות ברוח.

יום ב' יב' תשרי. איזה סכך כשר לסוכה?

סכך כשר הוא סכך שמתקיימים בו התנאים הבאים:

א. הסכך עשוי מחומר הגדל באדמה. לדוגמה: ענפים, עלים, קרשי עץ וכדומה.

ב. הסכך אינו מחובר לקרקע, בשעה שמיניחים אותו.

ג. הסכך צריך להיות מדברים שאינם **מקבלים טומאה** (דברים שלא יכולים להיטמא). דברי אוכל וכלים הם דברים המקבלים טומאה ולכן אסור לסכך בהם.

יום ג' יג' תשרי. כמה סכך צריך לשים על הסוכה?

הסכך צריך להגן מפני השמש, וכל זמן שהסכך חוסם את רוב קרני השמש - הסוכה כשרה. חז"ל קבעו שהסוכה צריכה להיות **"צילתה מרובה מחמתה"** כלומר שיש יותר צל מאשר שמש. את הצל מודדים **בסכך** ולא ברצפת הסוכה. לכן אם במקום הסכך הצל מרובה מהשמש, וברצפת הסוכה נראה שיש יותר שמש מאשר צל - הסוכה כשרה.

שבוע פרשת נח. הנושא: ענוה ושליחות

יום א' כה' תשרי. מהי מידת הענוה?

מידת הענוה היא ההפך ממידת הגאווה. יש אנשים שחושבים שאדם עניו הוא אדם שחושב על עצמו כאילו הוא לא שווה כלום. כלומר אדם שלא מעריך את עצמו, ולכן אדם כזה הוא לא מתגאה כלל. זוהי טעות לחשוב כך, שכן הקב"ה נתן לכל אחד ואחד כוחות וכישרונות מיוחדים, ואנו צריכים להעריך זאת. **אז מה זו ענוה?**

הלכה יומית

ענוה היא ההכרה שכל התכונות הטובות שיש בי הן מתנה מאת ה', ולא בזכות עצמי, ולכן אין סיבה להתגאות בהם על אחרים.

יום ב' כו' תשרי. כיצד מידת הענוה קשורה לשליחות?

ה' נתן לכל אחד כוחות וכישרונות מיוחדים כדי שיעשה בהם שימוש לטובה בעולם, להשפיע ולהיות **שליח נאמן**. תכונותיו הטובות של האדם אין סיבה **לאנוה**, אלא אחריות המוטלת עליו לנהוג בהתאם ולתת מכישרונותיו לאחרים. זוהי **השליחות** של כל אחד ואחד בעולם. כך כותב הרמח"ל (רבי משה חיים לוצאטו, שחי לפני כ 250 שנה) בספרו מסילת ישרים: בתחילה צריך שיהיה האדם **עניו במחשבתו**... ויתאמת אצלו אשר אין התהילה והכבוד ראויים לו, אלא אם יש בו חכמה רבה הוא מחויב ללמדה למי שצריך אליה... אם עשיר הוא ישמח בחלקו, ועליו הוא לעזור למי שאין לו, אם גיבור הוא לעזור לכושלים ולהציל לעשוקים...

יום ג' כז' תשרי. מדוע חשוב להכיר את היכולות שבי?

כפי שלמדנו, לכל אחד יש שליחות בעולם, להשפיע ולתרום לסביבה בעזרת היכולות והכישרונות שה' נתן לו. מי שמכיר בערך של עצמו (אך לא מתגאה בכך!), ביכולות ובכישרונות שלו, מבין שיש לו מה להעניק לסובבים אותו, ושהוא בעל חשיבות רבה. תחושת החשיבות העצמית שלנו גורמת לנו לרצות ליזום ולפעול למען הזולת, ובכך לבצע את השליחות שלנו בעולם טוב יותר.

יום ג' כז' תשרי. האם גם מנהיג גדול יכול להיות עניו?

בוודאי שכן! בכל יום אנו מזכירים את אברהם אבינו 3 פעמים ביום בתפילת שמונה עשרה. אברהם אבינו היה הראשון שהפיק את האמונה באל אחד. הוא עשה זאת נגד כל העולם שהאמינו בפסלים, וסיכן את עצמו מול המלך נמרוד. אנחנו גם יודעים שאברהם אבינו התנסה בעשרה ניסיונות ועמד בהם. למרות זאת אברהם מחשיב את עצמו כמו עפר ואומר: "ואנכי עפר ואפר". דווקא מי שמכיר בכוחות הגדולים שה' נתן לו, ואינו מתגאה בכך, מסוגל להנהיג, למלוך ולהוביל.

יום ד' כח' תשרי. אלו עוד מנהיגים היו לעם ישראל שהייתה בהם מידת הענוה?

התורה אומרת על **משה רבינו**: "והאיש משה ענו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה". משה רבנו, עמד מול פרעה הרשע, הוציא את בני ישראל ממצרים, עלה להר סיני להוריד את התורה לעם ישראל והנהיג אותם 40 שנה במדבר, ובכל זאת לא התגאה כלל. משה רבנו היה גדול הנביאים והנביא היחיד בעולם שדיבר עם הקב"ה בגלוי ולא בדרך חלומו. **דוד מלך ישראל**, שממנו התחילה מלכות ישראל ומזרעו עתיד לצאת מלך המשיח, היה עניו וכינה את עצמו תולעת – "ואנכי תולעת ולא איש" (תהילים כב'). ישנם עוד הרבה מגדולי ישראל עליהם מסופר שהתנהגו בענוה גדולה.

יום ה' כט' תשרי. כיצד מבצעים שליחות בצורה טובה?

למדנו שלכל אחד ואחד בעולם יש שליחות. כלומר, כל אחד יכול לבצע תפקידים ומשימות שונות, בהתאם לכישוריו ויכולותיו, ובכך לסייע לאחרים ולתרום לחברה. כדי לבצע את השליחות בצורה טובה לישוט לעשות זאת **ברזיונות ובשמחה**, וכמובן בענוה. את העיקרון הזה למדים אנו מאברהם אבינו. כאשר ה' קורא לאברהם בניסיון העקידה אברהם עונה: "הֲנִי". המילה "הֲנִי" מורכבת משתי מילים: הנה אני. גם יוסף הצדיק כשאביו ממנה אותו ולבדוק מה שלום אחיו יוסף עונה לאביו: "הֲנִי", למרות שהוא יודע שאחיו לא אוהבים אותו.

יום ו' כ"ט תשרי. איזו שליחות מבצעים חסידי חב"ד?

בכל יום אנו מברכים בבוקר את ברכות התורה ואומרים: "אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל הָעַמִּים". בשביל איזו משימה בחר ה' דווקא בנו? התשובה לשאלה זו נמצאת בדבר ה' אל משה: "וְאַתֶּם תְּהִיוּ לִי מִמְּלֶכֶת כְּהֲנָיִם וְגוֹי קְדוֹשׁ" (שמות, י"ט, ה"ו). תפקידנו כעם נבחר הוא להיות **"ממלכת כהנים"**. כמו שתפקיד הכהנים במקדש היה לקשר ולחבר בין עם ישראל לקב"ה, כך כל אחד מעם ישראל צריך למלא שליחות זאת, ולהפיץ את היהדות והתורה בעולם. הרבי מלובלין, ר' שניאור זלמן, שהיה הרב של חסידות חב"ד הרבה שנים, מינה את חסידיו להיות שליחים בהפצת התורה והיהדות בכל העולם. יהודים רבים מחסידות חב"ד נוסעים למקומות רחוקים בכל העולם כדי לקיים את דבריו של הרבי. הילדים שלהם נקראים: **"השליחים הצעירים"**. הם עושים שליחות חשובה מאוד: הם מראים לכולם איך חיים ילדים יהודים.

שבוע פרשת לך לך. הנושא: מבוא לשנת השמיטה

יום א' ב' חשוון. מדוע שנת השמיטה נקראת "שמיטה"?

השנה היא שנת שמיטה, ובתקופה הקרובה נעסוק במצווה המיוחדת הזו: **"שמיטה"** היא משלון "לשמוט" שפירושו – לעזוב. **לעזוב את האדמה**, לנטוש אותה, ולא לעבוד בה במשך שנה שלמה. התורה גם מצווה אותנו: "וְהִשְׁבִּיעֶתְךָ תִּשְׁמֹטָנָה וְנִטְשֶׁתָּה וְאָכַלְךָ אֲרִבֵּי עִמְךָ" (שמות כג, י). **לנטוש את היבול**, הפירות והירקות שגדלו בשמיטה, להפיק אותם, כדי שהעניים יוכלו לקחת ולאכול.

יום ב' ג' חשוון. האם יש עוד שמות לשנת השמיטה?

בתחילת השנה למדנו ששנת השמיטה מתקיימת כל שבע שנים. מסיבה זו התורה מכנה את שנת השמיטה גם בשם: **"השנה השביעית"** כפי שכתוב בחומש ויקרא: "וּבִשְׁנַת הַשְּׁבִיעִת שָׁבַת שְׁבָתוֹן יִהְיֶה לְאַרְבָּע" (ויקרא, כה, ד). בחומש דברים התורה מכנה את שנת השמיטה **"שנת השבע"** - קְרָבָה שְׁנַת הַשָּׁבַע שְׁנַת הַשְּׁמִיטָה (דברים טו, ט).

יום ג' ד' חשוון. מה הקשר בין שבת לשמיטה?

השבת היא היום השביעי בשבוע, וגם השמיטה היא **השנה השביעית**. המספר 7 משותף בין השבת לשנת השמיטה. נוסף לכך, בשבת אנו **שׂוֹבְתִים** ממלאכה (כלומר לא עובדים בשבת), וגם בשנת השמיטה אנו **שׂוֹבְתִים** מעבודת האדמה. מסיבה

הלכה יומית

זו לשנת השמיטה יש שמות נוספים בהם נזכרת המילה שבת:
שבת לה' – "וְשַׁבְתָּהּ הָאָרֶץ שַׁבְתָּ לְה'" (ויקרא, כה, ב)
שבת שבתון – "וּבְשַׁנְתָּהּ הַשְּׁבִיעִית שַׁבְתָּ שַׁבְתָּוּ יְהוָה לְאָרֶץ" (ויקרא, כה, ד)
שבת הארץ – "וְהֵיטָהּ שַׁבְתָּ הָאָרֶץ לָכֶם לְאֹכְלָהּ" (ויקרא, כה, ו)

יום ד' ה' חשוון. כיצד מצוות השבת והשמיטה מזכירות את בריאת העולם?
 בכל ליל שבת בקידוש או אומרים: "שבת קדושה בְּאֵהָבָה וּבְרַצּוֹן הִנְחִילָנוּ, זָכְרוֹן לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית". ה' ברא את העולם בשישה ימים ונח ביום השביעי. כשאנחנו עובדים בששת ימי השבוע ונחים ביום השבת – אנו מזכירים בכך את בריאת העולם. גם למצוות שמיטה בארץ ישראל תפקיד דומה – להזכיר שה' ברא את העולם. כאשר עובדים את הארץ שש שנים ושובתים בשנה השביעית זה מזכיר שוב את בריאת העולם.

יום ה' ו' חשוון. האם מצוות השבת והשמיטה עוזרות לחלשים?
 כן! מצוות השבת ומצוות השמיטה נזכרות באותו מקום בתורה – בחומש שמות פרק כג. במצוות השבת נאמר: "לִמְנוַח וְנוַח שׁוֹרְךָ וְחַמְרֶךָ וְנִפְשְׁךָ בְּיַמֵּי עָמְלֶךָ וְהָרָה" (פסוק יב). כלומר השבת מסייעת לבעלי החיים והגרים לנוח מהמלאכה הקשה של ששת ימי השבוע. גם במצוות השמיטה נאמר: "וְהַשְּׁבִיעִית תִּשְׁמְטֶנָּה וְנִטְשֶׁתָּה וְאָכַלְוּ אֹרְבֵי עַמְרָךְ וְיִתְּךָם תֹּאכַל תֵּית הַשְּׂדֵה" (פסוק יא). כלומר כשאנו מפקירים את הפרות והירקות בשנת השמיטה אנו עוזרים בכך לעניים ובעלי החיים שאין להם מה לאכול.

יום ו' ד' חשוון. מה מיוחד היום?
 בתפילת מוסף של שמחת תורה התחלנו לומר "משיב הרוח ומוריד הגשם" במקום "מוריד הטל", בברכה השנייה של תפילת שמונה עשרה (ברכת "גבורות"). אמירת "משיב הרוח ומוריד הגשם" נקראת בלשון חז"ל "**הזכרת גשמים**" משום שלמעשה בכך אנו עדיין לא מבקשים מה' גשם, אלא מזכירים לעצמנו שה', ורק ה', מסוגל ויכול להוריד גשמים.
 היום, ד' בחשוון, מתחילים לבקש גשם בברכת השנים שבתפילת שמונה עשרה. לפי עדות אשכנז אומרים "ותן טל ומטר לברכה" ולפי עדות ספרד אומרים "ברך עלינו". בקשת גשמים בברכת השנים נקראת בלשון חז"ל "**שאלת גשמים**".

שבוע פרשת וירא. הנושא: טעמי השמיטה

יום א' ט' חשוון. האם יש משמעות מיוחדת למספר 7?
 לא סתם מצוות השמיטה מופיעה בשנה השביעית. חז"ל מגלים לנו ש"כל השביעים חביבים" (ילקוט שמעוני, פרשת תירו), כלומר הקב"ה מחבב את המספר 7 ולכן הרבה מצוות ואירועים ביהדות קשורים למספר שבע. לדוגמה: חג פסח נחגג במשך 7 ימים והיום השביעי נקרא: "שביעי של פסח", חג סוכות נחגג 7 ימים (היום השמיני הוא שמחת תורה), מצוות ספירת העומר 7 ימים, חג שבועות, שבועות, שבועות, שבועות, שבועות יש 7 קנים, שבעת הימים, בתפילת העמידה של שבת יש 7 ברכות, לחתן ולכלה יש "שבעת ימי משתה" ובכל יום מברכים אותם ב"שבע ברכות", ועוד.

יום ב' י' חשוון. כיצד מצוות השמיטה מחזקת בנו את מידת הביטחון בה?
 בזמן מבצע "צוק איתן" נורו מעזה לעבר שטח מדינת ישראל אלפי טילים, שהגיעו אף לאילת שבדרום ולגליל שבצפון. מיליוני יהודים בכל הארץ מצאו את עצמם בתוך מקלטים, קראו תהילים, והרגישו שה' שומר ומגן עליהם (גם מערכת כיפת ברזל לא יירטה את כל הטילים). ואכן, טילים נפלו או התפוצצו בשמיים וכמעט שלא היו ניפגעים. זהו נס ממש! עובדה זו מחזקת בנו את האמונה והביטחון בה' – "הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל!"
 כאשר חקלאי עובד את אדמתו, וראה שבזכות עבודתו גדלו הפרות, עלול הוא לחשוב "כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה" – בזכותי גדלו הפרות, וכך לשכוח את ה'. ה' מצווה אותנו שנה שלמה לא לעבוד את האדמה, ולבטוח בה' שידאג לפרנסה. מי שמקיים את מצוות השמיטה חייב לבטוח בה', שהוא הזן ומפרנס את הכל (כמו שאנו אומרים בברכת המזון). ה' הוא זה שמוריד גשם, וללא גשם לא יצמח כלום על האדמה.

יום ג' יא' חשוון. אם לא עובדים בשנת השמיטה איך יהיה אוכל?
 אמנם החקלאי צריך לבטוח בה' אבל באמת יש שאלה שמטרידה: כיצד יהיה קמח לעשות לחם? מהיכן יהיו פירות וירקות אם לא נעבוד שנה שלמיה? לתורה יש תשובה לשאלה זו:
 "וְיָכִי תֵאֱמְרוּ מֵהַ נֹאכַל בְּשַׁנְתָּהּ הַשְּׁבִיעִית הֵן הֵן לֹא נִזְרַע וְלֹא נָאֶסַף אֶת תְּבוּאֵתֵינוּ וְיִצְוִיתֵנוּ אֶת בְּרַכְתֵּי לָכֶם בְּשַׁנְתָּהּ הַשְּׁשִׁית וְעָשִׂתָּ אֶת הַתְּבוּאָה לְשֵׁלֶשׁ הַשָּׁנִים" (ויקרא, כה, כ-כא). התורה מבטיחה שבשנה השישית, עוד לפני השמיטה, יהיה שפע של יבול, שיספיק לשלוש שנים: לשנה השישית, השביעית ואפילו לשמינית! מה שנשאר לנו זה רק להאמין ולבטוח בה'.

יום ד' יב' חשוון. כיצד השמיטה מחזקת את הידיעה שהארץ שייכת לה'
 כל יום חקלאי עובד באדמה מתי שהוא רוצה. הוא מרגיש שהוא הבעלים של הקרקע. הוא יכול לעבוד ולהפריח את השממה או להזניח אותה. הוא גם יכול למכור את הקרקע למי שהוא רוצה. עובדה זו שוב מחזקת אצלנו את המחשבה שרק הוא הבעלים של הקרקע. והנה מגיעה שנת השמיטה והקב"ה אומר לו: שנה שלימה אל תעבוד! האדמה לא שלך! הפרות לא שלך! כך החקלאי מביין שהוא טעה. באמת הארץ לא שלו אלא של ה'! ה' הוא בעל השדה, והוא מחליט מתי החקלאי יעבוד ומתי לא. זו אחת הסיבות שה' נתן לנו את מצוות השמיטה.

יום ה' יג' חשוון. איך אפשר לנצל את הזמן הפנוי בשנת השמיטה?
 לחקלאי המפסיק את עבודתו בשנת השמיטה יש הרבה זמן פנוי. את הזמן הפנוי יכול הוא לנצל כדי ללמוד תורה. הקב"ה יודע שאנשים עסוקים מאוד בעבודתם ובפרנסתם. מצד שני, לימוד תורה הוא ערך חשוב מאוד, וללא לימוד תורה אי אפשר לקיים את המצוות כראוי. לכן ה' יצר מועדים שונים בחיי כל יהודי המיועדים ללימוד תורה. השבת הבאה בכל סוף שבוע, וכן

הלכה יומית

חגי ישראל מיועדים לכך. באותה מידה, הקב"ה נתן לנו את מצוות השמיטה כדי שנהיה פנויים ללמוד תורה!

יום ו' יד' חשוון. כיצד מצוות השמיטה מחנכת אותנו ליחס נאות בין אדם לחברו?

הזכרנו עד היום טעמים (סיבות) שונות למצוות השמיטה: אמונה וביטחון בה', הידיעה שה' אדון על כל העולם, ולימוד תורה. המשותף לכל הערכים האלו הוא: בין אדם למקום (לקב"ה). כשאנו מפסיקים לעבוד את האדמה בשמיטה או מגיעים לערכים אלו, אולם, בשמיטה יש עוד מצווה חשובה: להפקיר את כל היבול שבשדה, כדי שאחרים יוכלו להיכנס לשדה ולאכול. מצווה זו מחזקת בנו את מידת הוותרנות. לא כל אחד מסכים לוותר לשני ולאפשר לו לאכול מהפירות והירקות שהוא עמל בהם והשקיע בהם את כספו. מצוות השמיטה, המחייבת אותנו לעשות זאת, מחנכת אותנו לוותר, לתת לאחרים, ולהתחשב בהם. מי שמתמיד בכך במשך שנה שלמה מגלה שזה אפשרי, שזה נותן סיפוק, ושבעצם הוא לא הפסיד אלא הרחיב.

שבוע פרשת חיי שרה. הנושא: מלאכות האסורות בשנת השמיטה

יום א' טז' חשוון. אלו פעולות אסורות לעשות בשנת השמיטה מהתורה?

בתורה כתובות **4 מצוות לא תעשה** שקשורות לשמיטה: **שָׂדֶךְ לֹא תִזְרַע** וְכָרְמְךָ לֹא תִזְמַר: את סִפִּים קִצְיָרְךָ לֹא תִקְצוּר וְאֶת עֲנָבֶיךָ לֹא תִבְצֹר (ויקרא, כה, ד-ה). מכאן שארבע פעולות אסורות מדאורייתא (מהתורה):

זריעה – הטמנת זרעים באדמה כדי שינבטו

זמירה – חיתוך ענפים של גפן כדי להצמיח ענפי פרי חדשים.

קצירה – קצירה של תבואה או ירקות מהאדמה בכמות גדולה

בצירה – קטיפת של ענבים בכמות גדולה

יום ב' יז' חשוון. האם מותר לחרוש בשנת השמיטה?

החרישה היא פעולה חקלאית, המכשירה את האדמה לזריעה. בתורה כתוב: "שָׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וּבְיָוִם הַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת בְּחַרְשֵׁי וּבְקָצְרֵי תִשָּׁבֵת" (שמות לד, כא). יש מפרשים שהתורה התכוונה בפסוק זה שאסור לחרוש בשנת השמיטה, ויש מפרשים שפסוק זה מדבר רק על איסור שבת (שאסור לחרוש בשבת). לפי הדעה השנייה מותר לחרוש בשנת השמיטה מהתורה, אבל חכמים אסרו זאת (בהמשך נראה שיש עוד הרבה איסורים שאסרו חכמים). לסיכום: **אסור לחרוש בשנת השמיטה**, אבל ישנה מחלוקת האם פעולה זו אסורה מן התורה או רק מדרבנן (מדברי חכמים).

יום ג' יח' חשוון. האם מותר לטעת עצים בשנת השמיטה?

נטיעה היא הטמנת שרשי שתיל של עץ באדמה. בתורה לא כתוב במפורש שאסור לטעת עצים בשנת השמיטה, אולם פעולה זו דומה מאוד לפעולות זריעה, ולכן יש דעות שאסור לטעת בשמיטה **עצי פרי** מן התורה, כמו שאסור לזרוע. יש דעות שפעולת הנטיעה אינה אסורה בשמיטה מן התורה אלא רק מדרבנן. לסיכום: **אסור לטעת עצים בשנת השמיטה**, אבל ישנה מחלוקת האם נטיעת **עצי פרי** אסורה מן התורה או רק מדרבנן (מדברי חכמים). לפי כל הדעות נטיעת עצי סרק (עצים שאינם מניבים פירות מאכל) אסורה מדרבנן.

יום ד' יט' חשוון. מהן "תולדות"?

חכמים קבעו, שבנוסף למלאכות שנאסרו מהתורה, אסור לעשות **מלאכות חקלאיות הדומות למלאכות האסורות מן התורה**. מלאכות אלו נקראות "**תולדות**". פעולות שאסורות מהתורה – אסורות תמיד, גם אם עלול להיגרם נזק לעץ. פעולות שאסורות מדרבנן ("תולדות") לפעמים מותרות, כפי שנלמד בהמשך. לכן חשוב לדעת האם הפעולה אסורה מהתורה או מדרבנן.

יום ה' כ' חשוון. איזה פעולות אסרו חכמים?

חכמים אסרו לעשות פעולות המסייעות לגידול ולצמיחה – **תולדות של זריעה וזמירה**. כגון: להשקות, לנכס עשבים, לנכס דשא, לרסס (פיזור חומרי הדברה כדי להשמיד חרקים מזיקים), **לדשן** (פיזור חומר כימי או אורגני המסייע לצמח לגדול), לגזום ענפים וכדומה.

יום ו' כא' חשוון. האם יש עוד פעולות שאסרו חכמים?

ישנן עוד פעולות שאסרו חכמים כי הם תולדות של חרישה – פעולות שמכשירות את הקרקע לזריעה או לשתילה, כגון: **לזבל** את השדה, **לסקל** אבנים (להוציא אבנים מהקרקע), **ליישר את הקרקע**, וכדומה.

שבוע פרשת תולדות. הנושא: טיפול בגינה בשנת השמיטה

יום א' כג' חשוון. איך אפשר בלי להשקות את הגינה שנה שלימה?

למדנו שבבוע שעבר שיש מלאכות האסורות מן התורה ויש מלאכות האסורות מדרבנן (מדברי חכמים). אחת המלאכות שאסורה מדרבנן היא השקיית הצמחים בשמיטה. האם זה אומר שצריך לייבש את הגינה בשנת השמיטה? **חכמים קבעו כלל חשוב**: כל מלאכה מדרבנן, שמטרתה **להבריא ולהשביח** את האילן או הצמח [בלשון חז"ל: **לְאַבְרְיָא**] – **אסורה**. אבל מלאכה שמטרתה **לקיים את האילן** או הצמח [בלשון חז"ל: **לְאוֹקְמֵי**], כלומר מלאכה שנועדה למנוע נזק לעץ או לפירותיו – **מותרת**. ברור שאם לא נשקה את הגינה שנה שלימה תתייבש וייגרם נזק משמעותי לעצים ולצמחים. לכן מותר להשקות צמחים ודשא בשנת השמיטה בכמות מצומצמת, על מנת למנוע נזק. אבל אסור להשקות בכמות גדולה במטרה לגרום לצמחים לצמוח יותר.

הלכה יומית

יום ב' כד' חשוון. האם מותר לכסח בדשא בשנת השמיטה?

כיסוח דשא היא פעולה של גיזום וגורמת להצמיח יותר את הדשא, ולכן פעולה זו אסורה מדרבנן. לפי הכלל שלמדנו (לְאוֹקֵמִי/ לְאַבְרָהִי) יהיה הדין כך: אם מדובר בדשא מלא (שאינו בו חללים) – המטרה היא לשמור על מראה נאה של הדשא, ולא לגרום לדשא לצמוח יותר – ולכן מותר לכסח. אבל אם מדובר בדשא שיש בו חללים (מקומות שלא צומח דשא), או שמדובר בדשא צעיר שעדיין לא צמח – אסור כי מטרת הכיסוח היא לגרום לדשא להתפשט ולצמוח יותר.

יום ג' כה' חשוון. האם מותר לגזום גדר חיה?

יש גינות ציבוריות ובתים פרטיים שגדלים בהם שיחים המשמשים כגדר חיה. בשנה רגילה גוזמים שיחים אלו ומעצבים אותם בצורה יפה. האם פעולה זו מותרת בשנת השמיטה? למדנו שגיזום היא מלאכה האסורה מדרבנן. הדין במקרה זה הוא כמו בדשא: אם מדובר בשיחים מלאים – המטרה בגיזום היא לשמור על צורה נאה של הצמח ולכן מותר. אולם אם בצמח יש חללים – פעולת הגיזום אסורה מכיוון שמטרתה לגרום לצמח לצמוח יותר ולמלא את החללים.

יום ד' כו' חשוון. מה עושים אם יש צמח המפריע לעוברים ושבים?

חז"ל אסרו פעולות בקרקע ובצומח רק אם המטרה היא חקלאית – כדי להצמיח. מלאכות שהמטרה בהן אינה הצמחת הצמחים – מותרות. לדוגמה: מותר לחפור באדמה כדי לבנות בית, או כדי לעשות תעלות ולהניח בהם צינורות ביוב מים וחשמל. מותר לסלק (לאסוף אבנים) וליישר שטח כדי להפוך אותו למגרש משחקים. מותר לנכס עשבים כדי למנוע שריפה או מחשש לנחשים. באותה מידה, מותר לגזום ענפים של עץ או כל צמח אם הם מפריעים להולכים במדרכה, כי המטרה בגיזום היא לא להצמיח אלא להפך. מותר לגזום ענפים לצורך סכך בחג הסוכות.

יום ה' כז' חשוון. כיצד מטפלים בעשבים שוטים שצמחו בגינה?

לפני שנת השמיטה יש להקפיד על ניקיון הגינה מעשבים שוטים. אם צמחו עשבים בשנת השמיטה ורוצים להשמיד אותם עדיף לרסס אותם. עדיפות שנייה: לכסח אותם מעל פני השטח בעזרת חרמש מוטורי (מכשיר מיוחד המכסח עשבים וקצוות של דשא). רק במקרה שהעשבים גדלו בסמוך לצמח אחר ועלולים לחנוק אותו – מותר גם לתלוש אותם ביד, או לנכס אותם בעזרת מעדר.

יום ו' כח' חשוון. מה יעשה מי שגר בבית משותף?

התורה מצווה אותנו: "כִּי תבואו אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנִי נֹתֵן לָכֶם וְשִׁבְתֶּהּ הָאָרֶץ שָׁבֹת לָהּ" (ויקרא, כה, ב). בפסוק זה יש מצוות **עשה** המחייבת כל יהודי לדאוג שהאדמה שבבעלותו תשבות. כלומר, לא מספיק להימנע בעצמך מעבודת האדמה (ובכך לקיים את מצוות לא תעשה): "שָׂדֶךְ לֹא תַזְרַע וְכַרְמְךָ לֹא תִזְמַר וּגו'". אלא עליך לדאוג שגם אחרים לא יעבדו באדמה שלך. אדם שגר בבית משותף יש לו חלק בגינה המשותפת חייב מהתורה לדאוג שלא יעבדו בה בשנת השמיטה. אין להשתתף בתשלום ועד בית המיועד לביצוע מלאכות האסורות בשמיטה. יש לשכנע את דיירי הבית לטפל בגינת הנוי המשותפת על פי כללי ההלכה שלמדנו, ולהיעזר לכך כבר בשנה השישית. במקרה שאין הסכמה בין הדיירים אין להיכנס למריבות, ויש להתייעץ עם רב כיצד לנהוג.

שבוע פרשת ויצא. הנושא: עין טובה

יום א' א' כסלו. מה משמעותה של עין טובה?

המשנה אומרת שמי שיש לו "עין טובה... מתלמידי של אברהם אבינו... אוכלין בעולם הזה ונוחלין בעולם הבא" (אבות ה, יט). אנו משתדלים להיות שמחים בחלקנו ומסתפקים במה שיש לנו, כמו אברהם אבינו. אברהם אבינו אמר שאינו רוצה לקחת ממלך סודם "מחוט ועד שרוך נעל".

יום ב' ב' כסלו. מדוע כדאי להיות עם עין טובה?

מי ששמח במה שיש לו - נהנה גם בעולם הזה, כיון שהוא מאושר וטוב לו. אדם שרוצה תמיד יותר ממה שהקדוש ברוך נתן לו – עצוב ואינו מאושר, אבל אנוני יודעים שמה ש'נתן לנו' – זה מה שאנחנו צריכים ואנו מודים לה' על כל הטוב שנתן לנו.

יום ג' ג' כסלו. מה המשמעות של עין טובה?

ילד שרואה שיש לחברו מחשב משוכלל, כדורגל חדיש או כל חפץ אחר שמוצא חן בעיניו – לא יחשוק גם הוא בדברים שיש לאחרים, וגם לא יבקש מהוריו "אני רוצה את מה שיש ל...". כך נהיה שמחים ומאושרים.

יום ד' ד' כסלו. האם צריך לברך על דבר רע?

המשנה אומרת "חייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה". הסיבה לכך היא שאנו יודעים שכל מה שהקדוש ברוך הוא עושה הוא לטובה. גם אם נראה לי שהדבר רע, אני יודע שבורא העולם מכוון את הכל לטובה.

יום ה' ה' כסלו. מהי עין רעה?

כשאדם לא מסתכל על העולם בעין טובה, ואינו מבין שמה יש לו זה מה שהוא צריך, הוא עלול להסתכל על דברים שיש לאחרים ולקלקל אותם במחשבתו. אנחנו תמיד נסתכל על אחרים בעין טובה ולא נזיק.

יום ו' ו' כסלו. איך להזהר מעין רעה?

כתוב בספר פלא יועץ שמי שאינו רוצה שיהיה עליו עין רעה שלא יתגאה ויפרסם את חכמתו והצלחותיו, אלא יסתיר אותם. הענוה והצניעות הם המגן מפני עין רעה.

הלכה יומית

שבוע פרשת וישלח. הנושא: הלכות חנוכה

יום ב' ט' כסלו. אלו נסים נעשו לעם ישראל בחנוכה?

בזמן בית המקדש השני גזרו מלכי יון גזירות על עם ישראל, לקחו את כספם, ומנעו מהם ללמוד תורה ולקיים מצוות. נוסף לכך, הם נכנסו לבית המקדש וטימאו אותו. היהודים יצאו להילחם ביונים כשבראשם יוחנן כהן גדול ובניו הכהנים מבית חשמונאי. למרות שהיהודים היו מעטים וחלשים ואילו היוונים היו רבים וגיבורים, ה' עשה נס גדול, וביום כה' בכסלו ניצחו החשמונאים את היוונים.

החשמונאים הכהנים נכנסו להיכל שבבית המקדש וחיפשו שמן להדליק בו את מנורת המקדש, אך מצאו פך שמן אחד שהיה אפשר להדליק ממנו רק יום אחד. נעשה נס והדליקו ממנו שמונה ימים!

יום ג' י' כסלו. מה עושים בחנוכה לזכר הנסים שנעשו לנו?

לזכר הנסים שנעשו לעם ישראל תיקנו חכמים את שמונת ימי החנוכה, שתחילתם בכה' בכסלו, שיהיו אילו ימי שמחה והלל. **לזכר נס פך השמן** תיקנו חכמים להדליק נרות בכל לילה ולילה משמונת הלילות, כדי להראות ולפרסם את הנס. **לזכר נס הניצחון במלחמה** תיקנו חכמים לומר "על הניסים" ו"הלל שלם". ימים אלו נקראים "חנוכה", כלומר חנוכה, שביום כה' בכסלו חנו היהודים מאויביהם.

יום ד' יא' כסלו. כיצד יש לסדר את הנרות והאם כל החנוכיות כשרות?

את הנרות צריך להעמיד בגובה שווה, באופן שגור אחד לא יהיה גבוה מחברו, בשורה ישירה ולא בעיגול, וכן אין להעמידם באופן שגור אחד נכנס ואחד יוצא. יש להקפיד שהנרות לא יהיו קרובים מידי אחד לשני כדי שלא יראו כמדורה, וכדי שלא ימיסו אחד את השני. יש לשמור על מרווח של 2 ס"מ לפחות בין נר לנר. חנוכיה שלא מתקיימים בה התנאים האלו (חנוכיה עגולה או חנוכיה שהנרות קרובים או לא ישרים וכו') אינה כשרה.

יום ה' יב' כסלו. באיזה גובה יש להניח את החנוכיה?

לכתחילה יש להניח את הנרות באופן שהשלהבת תהיה בגובה שבין שלשה טפחים (24 ס"מ) לעשרה טפחים (80 ס"מ) מהקרע. אדם שהניח את החנוכיה פחות משלשה טפחים או יותר מעשרה טפחים יצא ידי חובה **בדיעבד**, ובתנאי שהחנוכיה לא תהיה גבוהה מעשרים אמה (כ 10 מטר) מן הקרע. אדם שהניח את החנוכיה למעלה מעשרים אמה – לא יצא ידי חובתו.

יום ו' יג' כסלו. מה יעשה מי שלא הספיק להדליק נרות חנוכה בזמן?

זמן הדלקת נרות חנוכה **לכתחילה** הוא מיד בצאת הכוכבים. אדם שלא הספיק להדליק בזמן זה - יכול להדליק **בברכה** עד חצי שעה אחר צאת הכוכבים, שזו הזמן שבו עוברים ושבים בני אדם בדרכם לביתם, ויש פרסום הנס בשעה זו.

שבוע פרשת וישב. הנושא: הלכות חנוכה/המשך

יום א' טו' כסלו. האם אפשר להדליק נרות גם אחרי חצי שעה?

אם עברה חצי שעה לאחר צאת הכוכבים ועדיין לא הספיק להדליק: **בדיעבד** אפשר להדליק **ולברך** כל הלילה עד עלות השחר אם מתקיים **אחד** מהתנאים הבאים:

- אם אחד מבני הבית ער.
- אם מדליק בפתח הבית או בחלון הסמוך לרחוב, במרחק של 10 מטר מהכביש, ויש עוברים ושבים בשעה זו.

יום ב' טז' כסלו. האם אפשר להדליק נרות גם לפני צאת הכוכבים?

אדם שיודע שלא יוכל להדליק בצאת הכוכבים רשאי להקדים ולהדליק נרות חנוכה מפלג המנחה. זמן זה הוא כשעה ורבע (זמנית) לפני צאת הכוכבים. כל זה בתנאי שהנרות ימשיכו לדלוק עד חצי שעה אחר צאת הכוכבים.

יום ג' יז' כסלו. מה יעשה מי שהוא בבית, אך הוא אינו פנוי להדליק נרות בזמן?

משהגיע זמן הדלקת נרות חנוכה, אסור לאכול או לעסוק במלאכה, ואפילו ללמוד תורה אסור, אלא יש להדליק מיד את נרות החנוכה. בכל הדברים האלו, גם אם החל בהם הרבה לפני כן - צריך להפסיק מיד כשגיע זמן ההדלקה. מסיבה זו, חצי שעה לפני צאת הכוכבים אין להתחיל ולהתעסק בדבר שיכול להסיח את דעתנו ולגרום לנו "לפספס" את זמן הדלקת הנרות, וגם ללמוד תורה אסור, ואפילו אם יש משהו שיזכיר לנו להדליק נרות – אסור.

יום ד' יח' כסלו. מהאם אפשר להדליק נרות חנוכה בשמן סויה?

כל השמנים והפתילות כשרים להדליק בהם נרות חנוכה, אבל מצווה מן המובחר להדליק בשמן זית. נרות שעווה כשרים להדלקה, אך מצווה יותר להדליק בשמן, אפילו שמן סויה, מאשר להדליק בנרות שעווה. בכל מקרה אין להדליק חלק בשמן וחלק בשעווה, סכדי שלא יחשבו ששני אנשים הדליקו. הנרות יהיו שווים בגדלם, מראם ומינם. גודל הנרות וכן כמות השמן צריכים להספיק כדי שהנרות ידלקו לפחות עד חצי שעה אחר צאת הכוכבים.

יום ה' יט' כסלו. האם חנוכיה חשמלית כשרה?

חנוכיה עם נרות חשמל אינה כשרה, ואין יוצאים בה ידי חובה. למרות זאת, משום פרסום הנס מצווה להדליק במקומות ציבוריים עם נרות חשמל, אך אין לברך עליה.

יום ו' כ' כסלו. מהן ברכות ההדלקה ומתי מתחילים להדליק את הנר הראשון?

בלילה הראשון מברכים שלש ברכות: להדליק נר חנוכה, שעשה נסים ושהחיינו (הנוסח המלא נמצא בסידור). מהלילה השני לא מברכים את ברכת שהחיינו. את הברכות יש לברך **לפני** ההדלקה ומיד להדליק את הנרות. לאחר שהדליק

הלכה יומית

לפחות את הנר הראשון יאמר: "הנרות הללו... (הנוסח מובא בסידור), ויגמור את הדלקת שאר הנרות בעודו אומר זאת.

שבוע פרשת מקץ. הנושא: הלכות חנוכה/המשך

יום א' כב' כסלו. מי ששכח לברך והתחיל כבר להדליק את הנרות מה יעשה?

מי ששכח לברך לפני ההדלקה: אם עדיין לא סיים להדליק את כל הנרות, ואז נזכר שלא בירך – יברך את כל הברכות, וימשיך להדליק את שאר הנרות. אם כבר סיים להדליק את כל הנרות (אפילו שעדיין לא הדליק את השמש) ורק אז נזכר שלא בירך – לא מברך את ברכת "להדליק" אלא רק את ברכת "שעשה ניסים", ובלילה הראשון מברך גם את ברכת "שהחיינו".

יום ב' כג' כסלו. למה משמש השמש?

אסור ליהנות מהשמן, מהנרות או מהאור של נרות חנוכה, אפילו לצורך מצווה, כגון: לאכול סעודת שבת או ללמוד תורה. איסור זה הוא גם אם הנרות דלקו כבר חצי שעה. לכן אנו מדליקים **שמש**, כדי שאם אדם ישתמש לאור הנרות – יהיה זה לאור השמש. את השמש יש להניח מובדל משאר הנרות – רחוק מהם או גבוה מהם.

יום ג' כד' כסלו. מדוע אסרו חכמים ליהנות מנרות חנוכה?

שתי סיבות יש לאיסור זה:

1. כדי שיהיה ניכר וברור, שנרות חנוכה הן נרות מצווה המיועדות לפרסם את הנס, ולא לשימוש אחר.
2. נרות חנוכה הן לזכר הנס שנעשה במנורה של בית המקדש. כמו שאסור להשתמש במנורה שבבית המקדש, כך גם אסור להשתמש בנרות חנוכה.

יום ד' כה' כסלו. מה עושים אם אחד מהנרות כבה?

מכיוון שאסור להשתמש בנרות חנוכה, אסור גם להדליק בהם נר אחר. אם השמש כבה, אסור להדליק אותו משאר נרות החנוכה וצריך להדליק אותו באמצעות גפרור או דבר אחר שאינו קשור לחנוכה. כמו כן, אם כבה אחד מנרות חנוכה, אסור להדליק אותו מנר חנוכה אחר, ובוודאי שאסור להדליק סתם נר מנרות חנוכה.

יום ה' כו' כסלו. מה מדליקים קודם, נרות שבת או נרות חנוכה?

הדלקת נרות שבת מסמנת את כניסת השבת, ומרגע שנכנסה השבת אסור כבר להדליק נרות. לכן לפני כניסת שבת, שחלה בימי החנוכה, מדליקים קודם את נרות החנוכה, ולאחר מכן את נרות השבת. מכיוון שמדליקים מוקדם יותר משאר ימי החנוכה, יש לדאוג שיהיה בנר יותר שמן (או להדליק נרות יותר גדולים) כדי שהחנוכה תדלק עד חצי שעה אחר צאת הכוכבים. במצאי שבת **בבית** עושים קודם הבדלה ונפרדים מן השבת. אחר כך מדליקים את נרות החנוכה.

שבוע פרשת ויגש. הנושא: לימוד זכות

יום ד' ב' טבת. את מי צריך לדון לכף זכות?

מבין מצוות התורה העוסקות ביחסים שבין אדם לחבירו, ישנה מצווה מרכזית: "בְּצַדֵּק תִּשְׁפֹּט עַמִּיתְךָ" (ויקרא יט, טו). ופרשו חכמים שהכוונה לדון את החבר לכף זכות (שבועות ל, א). וכפי שאמרו במשנה במסכת אבות (א, ו): "הוי דן את כל האדם לכף זכות".

יום ה' ג' טבת. איך דנים לכף זכות?

הכוונה שהרואה את חברו עושה דבר שניתן לפרשו באופן חיובי וניתן לפרשו באופן שלילי, מצווה לפרשו באופן חיובי. וכן השומע על חברו סיפור שאפשר לפרשו לחיוב או לשלילה – מצווה לפרשו באופן חיובי. לכל מעשה שאדם עושה אפשר לתת כמה משמעויות, אפשר לפרשו באופן חיובי, ולמצוא בו את הצדדים היפים והכוונות הטובות.

יום ו' ד' טבת. עד היכן לימוד זכות?

אם מדובר באדם שהוא ירא שמיים ומדקדק במעשיו, אפילו אם עשה מעשה שנראה על פניו כמעשה רע, כל זמן שניתן לפרשו באופן חיובי, אפילו שצריך להסביר לשם כך הסבר דחוק, כיוון שמדובר באדם טוב וצדיק, מסתבר שהמעשה אינו רע כפי שנראה, ומצווה לדון אותו לכף זכות.

שבוע פרשת ויחי. הנושא: עציצים בשמיטה

יום א' ו' טבת. האם דיני שמיטה חלים גם על עציצים שבבית?

בתורה כתוב: "שָׂדֶךְ לֹא תִזְרַע" (ויקרא, כה, ד). האם ניתן להבין מפסוק זה שדיני שמיטה חלים רק בשדה ולא בבית? חכמים התלבטו בשאלה זו, ולכן קבעו שעל עציצים שבתוך הבית **לא חלים** דיני שמיטה, **אם מתקיימים 4 תנאים**:

1. העציץ אינו נקוב, כלומר אינו מחורר
2. העציץ נמצא בתוך הבית או במקום סגור, כמו חממה
3. העציץ אינו גדול מ 330 ליטר (40 סאה) – לפי מידת חז"ל
4. העציץ עשוי מחומר השורשים אינם יכולים לחדור אותו

יום ב' ז' טבת. מה זה משנה אם העציץ נקוב או לא נקוב?

עציץ שיש נקב (=חור) בתחתיתו והוא נמצא על האדמה – נחשב כאילו הוא נטוע באדמה, מכיוון שהחור מחבר בין העציץ לקרקע, והעציץ יונק מהאדמה. כדי לנתק עציץ נקוב מן האדמה יש להניח מתחת לעציץ משטח אטום כגון צלחת, ואז העציץ נחשב אינו נקוב.

הלכה יומית

יום ג' ח' טבת. איך צריך להיות המשטח שמתחת לעציץ?

המשטח צריך להיות מחומר אטום, באופן שמים ושורשי הצמח אינם יכולים לחדור דרכו. לדוגמא: יריעות פלסטיק חזקות במיוחד. משטח העשוי מקרטון, אריגי ניילון או קלקר – אינו מועיל, והעציץ ייחשב כנקוב. עציץ המונח על רצפה אטומה, כגון על אריחי ריצוף – נחשב עציץ אינו נקוב. בנוסף, על המשטח להיות רחב מספיק באופן שהעלים של הצמח אינם בולטים ממנו כלפי האדמה.

יום ד' ט' טבת. מה דינם של עציצים באוויר?

לעתים יש בבית עציצים התלויים באוויר, או מונחים על מתקן המגביה אותם מהקרקע. עציצים אלו נחשבים כאילו הם על הקרקע, מפני שהאוויר אינו מפסיק בין העציץ לקרקע. ולכן חלים עליהם דיני שמיטה אם הם נקובים.

יום ה' י' טבת – צום עשרה בטבת. מדוע צמים היום?

בעשרה בטבת בתקופת בית המקדש הראשון, החל המצור על ירושלים על ידי נבוכדנצר מלך בבל. המצור נמשך שנה וחצי והביא לחרבן ממלכת יהודה, לחרבן ירושלים ולחרבן בית המקדש הראשון. מטרת הצום היא לעורר אותנו לתשובה. האיסורים הנוהגים ביום זה (למי שעבר את גיל בר/בת מצווה) הם אכילה ושתייה בלבד.

יום ו' יא' טבת. מה מותר לעשות בעציצים שבבית?

כפי שלמדנו, אם מתקיימים בעציץ ארבעת התנאים, לא חלים על העציץ דיני שמיטה, ולכן מותר לטפל בעציץ כרגיל כמו בכל שנה: מותר לגזום, לדשן, להשקות ולעשות את כל המלאכות האסורות בשמיטה, גם אם המטרה היא להצמיח. על אף שמותר גם לזרוע ולשתול בעציצים כאלו, בבית ראוי להימנע מזריעה ושתייה.

שבוע פרשת שמות. הנושא: עציצים בשמיטה (המשך) + הפקר פירות שביעית

יום א' יג' טבת. מה דינם של עציצים במרפסת הבית?

עציצים במרפסת מקורה (שיש מעליה גג) נחשבים כמו בבית. אולם עציצים הגדלים בתוך אדניות הקבועות לבית (גם אם יש מעליהם גג) נחשבים חלק מקרקע הבית וחלים עליהם דיני שמיטה. במקרה זה יש לטפל בהם כמו שמטפלים בגינת נוו, כפי שלמדנו.

יום ב' יד' טבת. האם מותר להזיז עציצים ממקום למקום?

מותר להעביר עציצים ממקום למקום, אפילו אם הם עציצים נקובים ואפילו אם מעבירים אותם מעל גבי קרקע, בתנאי שלא מניחים את העציץ על הרצפה. לכן מותר לקנות עציץ במשתלה (השומרת על דיני שמיטה) ולהביא אותו הביתה. אבל אסור להוציא צמח מהבית החוצה, לשמש, כדי לגרום לצמח לצמוח טוב יותר, אפילו במקום מקורה כמו במרפסת או בפרגולה.

יום ג' טו' טבת. מה זה "גידול במצע מנותק"?

גידול במצע מנותק היא שיטת גידול המבוססת על העיקרון שלמדנו בעציצים. מגדלים את הירקות או הפרחים בתוך חממה (החממה נחשבת לבית), והעציצים הם על משטח (מצע) אטום המנותק מהקרקע. בדרך זו ניתן לשתול ולגדל כרגיל גם בשנת השמיטה. על הירקות שגדלים במצע מנותק לא חלים קדושת שביעית (על כך נלמד בקרוב) ומותר למכור ולשווק אותם כמו בכל שנה.

יום ד' טז' טבת. האם מותר לנעול את הגינה בשנת השמיטה?

בשנת השמיטה יש כמה וכמה מצוות, על חלקן כבר למדנו בעבר. לדוגמא: למדנו שיש **מצוות לא תעשה** (=מצוות בהן אדם מחויב להימנע מביצוע פעולה) כמו לא תזרע, לא תזמור. למדנו גם על **מצוות עשה** (=מצווה בה האדם מחויב לבצע פעולה מסוימת) של "ושבתה הארץ" - הזכרנו את המצווה הזאת בנוגע לטיפול בגינה בבית משותף. בשנת השמיטה יש **עוד מצוות עשה: להפקיר את היבול** שגדל בשמיטה, כפי שהתורה מצווה בחומש שמות (כג, יא): **"וְהִשְׁבִּיעַת תְּשֻׁמְתָּהּ וְנִטְשָׁתָה"** – יש מצווה לשמוט, לעזוב את האדמה ולא לעבוד בה. **וְנִטְשָׁתָה** – לנטוש ולהפקיר את היבול. מסיבה זו אסור לבעל שדה או מי שיש לו גינה עם עצי פרי לנעול את השדה או הגינה באופן שאחרים לא יוכלו לקחת מהיבול.

יום ה' יז' טבת. מדוע צוותה התורה להפקיר את השדה בשנת השמיטה?

התורה בעצמה נותנת לנו את התשובה: **"וְהִשְׁבִּיעַת תְּשֻׁמְתָּהּ וְנִטְשָׁתָה וְאָכְלוּ אֲבִינֵי עִמְךָ וְיִתְרֶם תֹּאכַל חֵית הַשָּׂדֶה"** (שמות, כג, יא). התורה רוצה שבשנת השמיטה נדאג לחלשים יותר, לעניים (אֲבִינֵי עִמְךָ) ולבעלי החיים, ונאפשר להם לקחת מהיבול שגדל בשדה. נוסף לכך, התורה מחנכת אותנו למידת הוותרנות, למידת הביטחון בה, ולכך שה' הוא אדון ומפרנס לכל (הרחבנו בנושאים אלו במהלך חודש חשוון).

יום ו' יח' טבת. האם צריך להסיר גדר שהייתה מסביב לגינה?

אסור לגדר שטח (גינה או שדה) כדי למנוע מאחרים להיכנס ולקחת מהפרות, אבל אין צורך להסיר גדר שכבר הייתה קיימת לפני שנת השמיטה. אם יש חשש שבעלי חיים או אנשים לא רצויים יכנסו ויזיקו לעצים או לצידוד הנמצא בשטח – מותר לנעול את השטח, אך יש להציב שלט ולציין היכן אפשר להשיג את המפתח. יש נוהגים בכל מצב לתלות שלט בגינה שהפירות הם הפקר.

הלכה יומית

שבוע פרשת וארא. הנושא: הפקר פירות שביעית (המשך) + קדושת פירות שביעית

יום א' כ' טבת. האם צריך לבקש רשות?

למרות שהפירות שגדלו בשנת השמיטה הם הפקר וכל אחד רשאי להיכנס ולקחת לצרכו הפרטי, לכתחילה יש לבקש רשות מבעל הגינה או השדה לפני שנכנסים. אם יש שלט בגינה שהפירות הם הפקר – אין צורך לבקש רשות. יש לוודא שהפירות הם אכן "פירות שביעית", כלומר פירות שגדלו בשמיטה (מהו שלב הגידול הקובע – נרחיב על כך בהמשך), כדי לא להיכשל חלילה באיסור גזל! לדוגמה: רוב הפירות שנמצאים בגינות השנה אינם פירות שביעית ואסור להיכנס ולקטוף מהם! כמו כן יש להקפיד לא לקטוף פירות בוסר (פירות שטרם הבשילו ועדיין אינם ראויים למאכל).

יום ב' כ"א טבת. מה מיוחד בפירות שגדלו בארץ ישראל?

ארץ ישראל היא ארץ הקודש. עם ישראל הוא עם קדוש ומיוחד. הקב"ה בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את ארץ הקודש. פעם בשבע שנים, בשנת השמיטה, הפירות והירקות שגדלו בארץ ישראל גם הם קדושים! התורה מצווה אותנו: **"וְהָיְתָה שְׁבַת הָאָרֶץ לְכֶם לְאֵכְלָהּ"** (ויקרא, כה, ו). לדעת הרמב"ן (רבי משה בן נחמן שחי לפני כ-750 שנה) פסוק זה מלמד אותנו שיש מצווה מהתורה לאכול מפירות אלו. פירות שגדלו בארץ ישראל בשנת השמיטה נקראים: **פירות שביעית**.

יום ג' כ"ב טבת. מה זה "קדושת פירות שביעית"?

מהפסוק **"וְהָיְתָה שְׁבַת הָאָרֶץ לְכֶם לְאֵכְלָהּ"** למדו חכמים שלפירות שביעית, פירות שגדלו בשמיטה, יש קדושה – **"קדושת פירות שביעית"**, כלומר מותר לאכול אותם (לְאֵכְלָהּ) אבל צריך להתנהג איתם בדרך מיוחדת:

1. הפירות הם **הפקר** – כפי שלמדנו.
2. **אסור לסחור** (למכור ולקנות) בפירות אלו, שנאמר: **"לְאֵכְלָהּ"** – ולמדו חכמים: **ולא לסחורה**.
3. **אסור להשחית** פירות אלו שנאמר: **"לְאֵכְלָהּ"** – ולמדו חכמים: **ולא להפסד** (שימוש הגורם להפסיד את הפירות). על פרטי דינים אלו נלמד בהמשך.
4. **אסור להוציא** פירות אלו מארץ ישראל **לחוץ לארץ**.

יום ד' כ"ג טבת. כיצד קובעים אם פרי הוא קדוש או לא?

כדי שפרי יהיה קדוש צריכים להתקיים שלשה תנאים:

1. הפרי גדל **בשטח ארץ ישראל**. חכמים הגדירו בדיוק מהם גבולות ארץ ישראל לענין זה.
2. הפרי גדל **בקרע השייכת ליהודי**, ולא בקרקע של גוי.
3. הפרי גדל **בשנת השמיטה**.

יום ה' כ"ד טבת. מאיזה רגע פרי או ירק נחשב שגדל בשנת השמיטה?

למדנו שכדי שפרי יהיה קדוש בקדושת שביעית הוא צריך לגדול בשנת השמיטה. אולם הרגע הקובע אם הוא גדל בשמיטה או לא משתנה בין שלשה סוגי יבול: פירות, ירקות, וקטניות/תבואה.

פירות – אם שלב ה**תְּחִילָה** (תחילת הִצְרֹת הפרי - הרגע בו הפרחים נובלים ונוצר פרי קטן) היה בשנת השמיטה. לכן, פירות שחנטו בשנה השישית למרות שגדלו ונקטפו בשנת השמיטה – אין להם קדושת שביעית.

ירקות – אם הם **נקטפו** בשנת השמיטה, למרות שגדלו בשנה השישית.

קטניות (כמו שעועית) ו**תבואה** (כמו חיטה) – אם **שליש מהבשלתם** נעשה בתוך שנת השמיטה. לדוגמה: אם בראש השנה של שנת תשע"ה עדיין גרעיני השעועית לא הגיעו לשליש מתהליך ההבשלה – אין להם קדושה. כדי לעקוב אחר לוחות שמפרסמים ארגונים שונים, בהם מצוין התאריך המדויק לכל פרי וירק בו הוא הופך להיות קדוש.

יום ו' כ"ה טבת. האם פירות וירקות שקונים בסופר יש בהם קדושת שביעית?

בגלל שיש איסור לעבד את האדמה בשנת השמיטה, וגם בגלל שאסור לסחור בפירות שביעית, יש בסופרים ובחנויות השונות בשנת השמיטה תוצרת חקלאית (פירות וירקות) ממקורות שונים. כגון: פירות וירקות שגדלו בשנה השישית, או שגדלו בחוץ לארץ, או שגדלו אצל גוי (ערבים), או שגדלו בקרקע של יהודי שנמכרה לגוי ("היתר מכירה"), או שגדלו בשיטה של "מצע מנותק". לפירות אלו אין קדושת שביעית מכיוון שלא מתקיימים בהם שלושת התנאים שלמדנו עליהם. בפירות וירקות אלו מתנהגים כמו שמתנהגים בכל שנה מכיוון שאינם קדושים.

שבוע פרשת בא. הנושא: קדושת פירות שביעית (המשך)

יום א' כ"ז טבת. כיצד היום אפשר להשיג פירות שיש בהם קדושת שביעית?

בשלוש מקרים יתכן והפירות שהגיעו אלינו הם קדושים בקדושת שביעית:

1. פירות או ירקות שגדלו **בגינה פרטית**. "היתר מכירה" (עליו נלמד בהמשך) לא מתקיים בגינה פרטית. לכן אם קטפנו פירות מהגינה שלנו או קיבלנו משכן יתכן ויש בהם קדושת שביעית.
2. פירות או ירקות שגדלו אצל **חקלאי יהודי שאינו שומר על דיני שמיטה** ולא מכר את השדה שברשותו (בדרך כלל זה לא קורה מכיוון שהרבנות הראשית מפקחת על כך). אסור לקנות מחקלאי כזה מכיוון שאנו סוחרים בפירות שביעית וגם מסייעים לו לעשות עבירה.
3. פירות וירקות שהם **"אוצר בית דין"** (על כך נלמד בהמשך). פירות אלו גדלים בקרקע של יהודי אך הם משווקים בדרך מיוחדת המתירה למכור את הפירות. חנות המשווקת פירות "אוצר בית דין" מקפידה לציין זאת בשלט בולט.

יום ב' כ"ח טבת. מהו "היתר מכירה"?

לפני למעלה ממאה שנים קמו ישובים חקלאיים בארץ כמו פתח תקווה, גדרה ועוד. כאשר הגיעה שנת השמיטה חיפשו החקלאים פתרון שיאפשר להם להמשיך לעבוד בקרקע בשנת השמיטה. הפסקת העבודה במושבות הייתה כרוכה בסיכון

הלכה יומית

של היישובים ושל היהודים שבאו לגור שם. הפתרון שהוצע ע"י חלק מהרבנים היה **היתר מכירה**. לפי פתרון זה, החקלאים מוכרים את האדמות החקלאיות שלהם לגוי למשך שנה, ואז מותר ליהודי לעבוד באדמה בכל המלאכות שאסורות **מדרבנן** בשנת השמיטה. מלאכות שאסורות מהתורה, כמו זריעה וקצירה, אפשר לעשות אותם על ידי גוי. חלק מהרבנים תמכו בפתרון זה, וחלק התנגדו. בין הרבנים המתירים היה הרב אברהם יצחק הכהן קוק, הרב הראשי של ארץ ישראל. עד היום פתרון זה נתון במחלוקת.

יום ג' כט' טבת. כיצד פועל כיום "היתר מכירה"?

כדי לקיים את החקלאות במדינת ישראל, הרבנות הראשית לישראל מאפשרת לכל חקלאי למכור את האדמה שברשותו. החקלאי חותם על **שטר מכירה**, מסמך המאשר שהוא מוכר את האדמה לגוי למשך שנה. לאחר שהחקלאי מכר את האדמה מותר לו לעבוד באדמה בכל המלאכות שאסורות מדרבנן, מלאכות שאסורות מהתורה, נעשות על ידי גוי. הפירות והירקות שגדלים בקרקע אינם מופקדים, אין בהם קדושת שביעית, ומותר לסחור בהם. כיום רוב התוצרת החקלאית המשווקת בחנויות ובסופרים הינה תוצרת מ"היתר מכירה". מכיוון ש"היתר מכירה" הינו היתר שנועד, בין היתר, להציל את החקלאות בארץ ישראל – אין אפשרות לאדם פרטי להשתמש בו, ואי אפשר לעשות "היתר מכירה" בגינה פרטית.

יום ד' א' שבט. האם ישנם חקלאים שמוכנים לא לעבוד בשנת השמיטה?

אכן כן! ישנם חקלאים שאינם מעוניינים להשתמש ב"היתר מכירה". הם מוכנים להפסיק לעבוד בשנת השמיטה. אותם חקלאים נקראים "**שומרי שביעית**". חז"ל מכנים אנשים אלו **גיבורי כח**, על פי הפסוק בתהילים (קמ"ג): "בָּרְכוּ יְהוָה מְלַאָּכָיו גִּבְרֵי כַח עֲשִׂי דְבָרָו לְשִׁמְעַל גְּבוּל דְּבָרָו". אין ספק שזו גבורה גדולה, לשמור שמיטה באופן מלא, כפי שה' צווה.

יום ה' ב' שבט. מהו "אוצר בית דין"?

חכמים תיקנו תקנה מיוחדת הקובעת ש"בית הדין" (גוף המייצג את הציבור) יכול למנות שליחים שיאספו מהשדות את כל התבואה שגדלה בשנת השמיטה, ולהכניס אותה לתוך מחסן (-אוצר). השליחים מקבלים שכר על עבודתם. לאחר מכן בית הדין יכול לחלק את הפירות לציבור, ולגבות כסף מכל אחד רק עבור ההוצאות שבית הדין היה צריך לשלם לשליחים. לפירות שמחולקים יש קדושת שביעית, אבל זה לא נחשב שסוחרים בפירות שביעית מכיוון שהתשלום אינו עבור הפירות עצמם אלא רק עבור עבודת האיסוף של השליחים.

יום ו' ג' שבט. לשם מה צריך היום "אוצר בית דין"?

החקלאים הבוחרים לא להסתמך על "היתר מכירה", ולא לעבוד בשנת השמיטה נתקלים בבעיה לא פשוטה: לירקות שהם זרעו בקרקע בשנה השישית, וכן לפירות שגדלו בשנת השמיטה - יש קדושת שביעית. הם יכולים לקטוף מהם בכמות קטנה למשפחתם הפרטית, אולם אסור להם לסחור בפירות אלו. מה הם יעשו עם כל הפירות והירקות? "**אוצר בית דין**" **פותר את הבעיה!** החקלאים מופיעים בפני הרבנים הממונים על "בית הדין", ומפקירים בפניהם את השדות והמטעים שלהם. "בית הדין" ממנה את החקלאים עצמם להיות שלוחים – פועלים שיאספו את היבול, ומשלם להם על עבודת האיסוף. בית הדין מחלק לציבור את מה שנאסף, וגובה כסף עבור הוצאות הטיפול: האיסוף, ההובלה, האחסון, הקירור וכדומה. כיום ניתן למצוא חנויות רבות המשוקות פירות וירקות מ"אוצר בית דין". מי שקונה פירות וירקות אלו מרוויח כפול: גם זוכה לאכול פירות שביעית, וגם מסייע לשומרי שביעית!

שבוע פרשת בשלח. הנושא: חסד ונתינה

יום א' ה' שבט. גדולתה של הכנסת אורחים

אחת מהמצוות החשובות והבולטות שבתוך מערכת המצוות שבין אדם לחבירו, היא מצוות הכנסת אורחים. וכל כך גדולה חשיבותה, עד שייחודה לה התורה פסוקים רבים כדי ללמדנו באופן מפורט כיצד קיים אברהם אבינו עליו השלום מצוות הכנסת אורחים (בראשית יח א-ח).

יום ב' ו' שבט. האם אפשר להכניס אורחים בשותפות עם מישהו אחר?

מאז ומתמיד הצטיין עם ישראל במידת החסד, והיה מקפיד בקיום מצוות הצדקה והכנסת אורחים. והואיל והיו הרבה אורחים עניים, ואדם אחד באופן פרטי אינו מסוגל להכניס את כולם לביתו ולספק להם את צורכיהם, קבעה המשנה (פאה ח, ז), שכל אנשי העיר או הכפר יתארגנו באופן משותף, ויתמודדו עם כל צרכי העניים.

יום ג' ד' שבט. במה מתבטאת גדולתה של הכנסת אורחים?

נאמר בתלמוד (שבת ככז, ב), שגדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני שכינה, וכן "אמר רבי יוחנן: גדולה הכנסת אורחים כהשכמת בית המדרש, ורב דימי מנהרדעא אמר: יותר מהשכמת בית המדרש". ובמסכת חגיגה (כז, ב) אמרו, שהשולחן שאדם מארח סביבו אורחים שקול כמזבח שבבית המקדש, והאוכל שמאכילים בו את האורחים, שקול כנגד הקורבנות שהיו מעלים על המזבח.

יום ד' ה' שבט. הכנסת אורחים בשמחה

ישנן מצוות שגם אם יעשה אותם האדם בעצבות, אע"פ שלא יקימן כמצווה מן המובחר, מכל מקום המצווה קיומה. אבל במצוות שבין אדם לחבירו, אם המצווה תיעשה ללא יחס חם של אהבה לזולת, תאבד המצווה כמעט את כל ערכה. ולכן הרוצה לקיים מצוות הכנסת אורחים, צריך לאהוב את אורחיו ולרצות בטובתם ובכבודם, ויקבל פניהם בשמחה, וישתדל למלא את צורכיהם.

יום ה' ו' שבט. תכונן הבית לאירוח

אדם שרוצה לקיים את מצוות הכנסת אורחים בהידור, ראוי לו לתכנן את ביתו באופן שיהיה אפשר לארח בו אורחים

הלכה יומית

בנחות מירבית. יחד עם המחשבות על חשיבות המחסן וחדר העבודה וכדומה, ראוי ומתאים לחשוב גם על חדר שיוכלו לקיים בו את מצוות הכנסת האורחים.

יום ו' י' שבט. התנהגות האורח בבית המארח

ראוי שהאורח ישתדל לא להכביד על בעל הבית, שהרי כל אורח, ואפילו האהוב ביותר, אם הוא נשאר בבית מארחיו ימים מרובים מידי, הרי הוא נמאס על בני הבית, והם מייחלים לצאתו. האורח צריך להשתדל שלא להטריח את מארחיו.

שבוע פרשת יתרו

יום א' יב' שבט. האם יש צדקה בזמן האוכל?

כשישב אדם לאכול את סעודתו, ראוי לו לחשוב על העניים הרעבים, ולפרוס להם מלחמו. אמרו חכמים (ברכות נד, ב; נה, א), המאריך על שולחנו, כדי שעניים רעבים יוכלו להצטרף לסעודתו, מאריכים לו ימיו ושנותיו אף לבהמות שברשותו צריך אדם לדאוג לפני שיאכל, ואפילו לטעום מעט אסור אם הן רעבות, אבל לשתות מותר.

יום ב' יג' שבט. מהיכן לומדים מצות צדקה?

מצווה לתת צדקה לכל יהודי הנצרך לה, שנאמר (דברים טו, ז-ח): "כי יִהְיֶה בְּךָ אֶבְיֹן מֵאֶחָד אֶחָיִךְ בְּאַחַד שְׁעָרֶיךָ בְּאַרְצֶךָ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ, לֹא תִאֶמֶץ אֶת לִבְּךָ וְלֹא תִקְפָּץ אֶת יָדְךָ מֵאֶחָיִךְ הָאֶבְיֹן. כִּי פֶתַח תִּפְתָּח אֶת יָדְךָ לוֹ וְהֶעֱבַט תִּעֲבִיטֵנוּ דִּי מִחֶסְרוֹ אֲשֶׁר יִחְסַר לוֹ".

יום ג' יד' שבט. מעלתה של צדקה

מצוות הצדקה היא מן המצוות הגדולות שבתורה, ואמרו עליה חכמים: "שקולה צדקה כנגד כל המצוות" (ב"ב ט, א). והנותן צדקה מתדבק במידתו של הקב"ה שמחיה ומפרנס את בראיו. וכיוון שהצדקה מוסיפה חיים לעולם לכן היא מצילה מן המיתה, שנאמר: "וְצִדְקָה תְּצַל מָוֶת" (משלי י, ב).

יום ד' טו' שבט. מהם "מצוות התלויות בארץ"?

היום טו' בשבט "חג לאילנות". לטו בשבט יש משמעות לגבי מצוות התלויות בארץ כמו ערלה. מצוות התלויות בארץ הן מצוות שמקיימים רק בארץ ישראל. השנה אנו זוכים לקיים את מצוות השמיטה, וזוהי אחת המצוות התלויות בארץ. דוגמאות נוספות למצוות התלויות בארץ: ערלה, ביכורים, לקט שכחה ופאה, תרומות ומעשרות והפרשת חלה ועוד.

יום ה' טז' שבט. מהו ענין?

ענין הוא מי שאין ביכולתו לקנות את הדברים שנחשבים בסיסיים אצל רובה הגדול של האוכלוסייה בארץ שבה הוא גר. אולם במקרים מיוחדים יש גם עוני אישי, של אדם שהיה רגיל לחיי רווחה וירד מנכסיו, וקשה לו מאוד להתרגל למצבו החדש, והמצווה לעזור לו למשך זמן מסוים לקיים את שגרת חייו הקודמת עד שיתרגל למצבו הכלכלי החדש.

יום ו' יז' שבט. כמה צריך לתת לצדקה?

ההלכה היא שמצווה מן המובחר לתת חמישית מהרווחים לצדקה, ומידה בינונית לתת מעשר מן הרווחים, והנותן פחות, מקיים את מצוות הצדקה כמידת עין רעה (ש"ע י"ד רמט, א).

שבוע פרשת משפטים. הנושא: שימוש בפירות שביעית

יום א' יט' שבט. מה עושים עם שאריות של פירות וירקות שביעית?

למדנו שאסור להשחית פירות וירקות שיש להם קדושת שביעית (לדוגמא: פירות מאוצר בית דין). לכן אם לאחר סיימנו לאכול נותרו מפירות וירקות אלו שאריות שאנו לא מעוניינים בהם – אסור להשליך אותם לפח רגיל. מומלץ להכין "מיכל שמיטה" מיוחד, ובו שקית, ולהשליך לשם את כל השאריות את השאריות יש להשאיר במיכל זה עד שהם כבר לא ראויים למאכל, ואז אפשר לסגור את השקית ולהשליך אותה לפח רגיל. אסור לתת לבעל חיים פירות וירקות שיש בהם קדושת שביעית – אם הם ראויים למאכל אדם.

יום ב' כ' שבט. האם גם לקליפות וגרעינים של פירות יש קדושת שביעית?

גרעינים וקליפות שראויים למאכל בהמה, כמו קליפות בוטנים – יש בהם קדושת שביעית, ולכן אסור להשליך אותם לפח רגיל אלא למיכל שמיטה כמו שלמדנו. אבל גרעינים וקליפות שלא ראויים גם למאכל בהמה, כגון קליפות שקדים ואגוזים – אין בהם קדושת שביעית, ואפשר להשליכם לפח. גרעינים שנשאר עליהם חלק מהפרי, כגון גרעין של אפרסק – יש בהם קדושת שביעית וזורעים אותם למיכל שמיטה.

יום ג' כ"א' שבט. כיצד אפשר להשתמש בפירות וירקות במטבח?

פירות וירקות שיש בהם קדושת שביעית יש להשתמש בהם רק בדרך רגילה ומקובלת אצל רוב בני האדם. לכן, מותר לסחוט, לרסק לגמרי (במיקסר), או לגרר פירות וירקות שיש בהם קדושת שביעית – אם רוב האנשים רגילים לעשות זאת כגון: לרסק עגבניות או תפוחים, לסחוט ענבים ליין וכדומה. אבל אם בדרך כלל לא עושים זאת (לדוגמא: לרסק צנון) – אסור. מאותה סיבה, פירות וירקות שאין דרך לבשל אותם, כגון אבטיח – אסור לשנות ולבשל אותם. אבל אם מקובל לבשל אותם, כגון בצל, גזר, כרוב וכ' – מותר.

יום ד' כ"ב' שבט. מה זה איסור ספיחין?

"ספיחין" אלו גידולים של תבואה או ירקות שצמחו מעצמם בשנת השמיטה מגרעירים שנשרו בשעת הקציר של שנה שעברה. מהתורה מותר לאכול "ספיחין" – תבואה או ירקות שצמחו מעצמם בשנת השמיטה. חז"ל ראו שהרבה אנשים עוברים עבירה

הלכה יומית

בסתר, זורעים את שדותיהם בשנת השמיטה ואומרים שהגידולים הם מזרעים שנפלו בשנה שעברה וצמחו מעצמם (ספיחין) – ולכן אסרו לאכול ספיחין בשנת השמיטה. איסור זה נקרא "איסור ספיחין". לפי זה, אסור לאכול תבואה או ירקות שבטו (בביטה הוא השלב הראשון של הגידול) בשנת השמיטה בקרקע של יהודי, בין אם גדלו מעצמם, או נזרעו בסוף השנה השישית ובוודאי אם נזרעו בשנת השמיטה. איסור ספיחין הוא רק על ירקות ותבואה אבל לא על פירות שגדלו בשמיטה, מכיוון שאין חשש שאדם יטע עצים בשמיטה, שכן העץ לא יצמיח לו פירות כבר באותה שנה.

יום ד' כב' שבט. איך אפשר לאכול ירקות בשנת השמיטה?

לירקות שגדלו בשנת השמיטה יש בעיה כפולה בשנת השמיטה:

1. אסור למכור אותם מכיוון שיש בהם קדושת שביעית – כמו פירות.
2. הירקות עצמם אסורים באכילה בגלל איסור ספיחין.

אז איך אפשר לאכול ירקות בשנת השמיטה?

יש צורות גידול שאין בהם קדושת שביעית וגם לא איסור ספיחין:

- א. ירקות שהתחילו לגדול בשנה השישית, גם אם נקטפו בשנת השמיטה
  - ב. ירקות שגדלו בחוץ לארץ
  - ג. ירקות שגדלו בקרקע של גוי, או בקרקע של יהודי שנמכרה לגוי ("היתר מכירה")
  - ד. ירקות שגדלו באזורים בהם לא הזרו חכמים – כגון בערבה הדרומית או בנגב (בירקות אלו יש קדושת שביעית)
  - ה. ירקות שגדלו בתוך חממה בשיטת "מצע מנותק".
- בשנת השמיטה יש לקנות ירקות רק בחנות עם תעודת הכשר, ולבדוק היטב מה מקור הירקות.

יום ה' כג' שבט. מה דינם של פרחים בשנת השמיטה?

פרחים עם ריח וענפים ריחניים – דינם כמו בירקות. יש בהם איסור ספיחין ולכן אסור להריח אותם אם גדלו בשנת השמיטה בקרקע של יהודי. בנוסף, יש בהם קדושת שביעית, ולכן אסור לסחור בהם, ואסור לזרוק אותם לפח רגיל כל זמן שיש להם ריח טוב. יש לקנות רק ממשתלה השומרת על דיני שביעית (משתלה שיש לה היתר מכירה או שמגדלת במצע מנותק וכדו'). כאשר קונים פרחים עם ריח בשנת השמיטה יש לברר היטב היכן הם גדלו כדי לדעת אם יש בהם קדושת שביעית.

יום ו' כד' שבט. מהי מצוות "ביעור פירות שביעית"?

חז"ל למדו מפסוקי התורה, שאסור להשאיר בבית פירות שיש בהם קדושת שביעית, לאחר שהסתיימה העונה של הפרי, וחובה לבער אותם. ביעור פירושו חיסול, כמו ביעור חמץ. זמן הביעור הוא הזמן שכבר אין את הפרי בשדה. לכל פרי יש זמן שבו ביעור שונה, ויש לעקוב אחר לוחות המתפרסמים מהו זמן הביעור לכל מין.

יש שתי אפשרויות לבער:

1. לחלק את מה שנשאר בבית מהפירות לאחרים
2. להפקיר לאחרים. מוציאים את הפירות מהבית, אוספים 3 אנשים ואומרים להם שהפירות מופקרים. אם אף אחד לא לקח – מותר לקחת בחזרה את הפירות הביתה.

שבוע פרשת תרומה. הנושא: דיני פורים

יום א' כו' שבט. מה המיוחד בשבתות של חודש אדר?

חז"ל תיקנו לקרא בתורה ארבע פרשיות בארבע שבתות החלות בחודש אדר ולפניו, כדי לזכור כמה דברים הקשורים לזמנים אלו. בשבתות אלו מוציאים מארון הקודש שני ספרי תורה. בראשון - קוראים את פרשת השבוע, כרגיל. בשני - קוראים "מפטיר" את הפרשה המיוחדת לשבת זו. גם השבת עצמה נקראת בשם של אותה פרשה (שבת שקלים, שבת זכור וכו').

יום ב' כז' שבט. מהן "ארבע הפרשיות"?

שתי הפרשיות הראשונות הן:

1. פרשת שקלים - פרשה זו קוראים בשבת שלפני חודש אדר (בשנה מעוברת - לפני ראש חודש אדר ב'), או בראש חודש עצמו, אם ראש החודש חל בשבת. בשבת האחרונה קראנו פרשה זו. הסיבה לקריאה זו: כדי לזכור את מצוות מחצית השקל שהיו ישראל מקיימים בתקופה זו (ראה בהמשך)
2. פרשת זכור - פרשה זו קוראים בשבת שלפני פורים. פרשה זו עוסקת במצוות מחיית עמלק. מכיוון שהמן הרשע היה מזרעו של עמלק קוראים פרשה זו לפני פורים.

יום ג' כח' שבט. מהן "ארבע הפרשיות"/המשך?

שתי הפרשיות הנוספות הן:

פרשת פרה - פרשה זו נקראת שתי שבתות לפני ראש חודש ניסן, והיא עוסקת בדיני פרה אדומה. אפר פרה אדומה היה משמש, בתקופת בית המקדש, כדי לטהר את הטמאים על מנת שיוכלו להקריב את קרבן הפסח כשהם שטורים. משום כך קוראים פרשה זו לפני ראש חודש ניסן.

פרשת החודש - פרשה זו קוראים בשבת שלפני ראש חודש ניסן, או בראש חודש עצמו, אם הוא חל בשבת. פרשה זו עוסקת בדיני קרבן פסח, וקוראים אותה לפני ראש חודש ניסן מפני שהיא נאמרה למשה רבינו בראש חודש.

יום ג' כח' שבט. מהי מצוות מחצית השקל?

בזמן שבית המקדש היה קיים, היה כל אדם מביא לבית המקדש, החל מראש חודש אדר, מחצית השקל. בכסף זה היו

הלכה יומית

קונים קרבנות לבית המקדש. כיום, שאין לנו בית מקדש, נוהגים לתת סכום כסף לצדקה **זכר למחצית השקל**. רצוי לתת סכום זה ביום תענית אסתר (יום לפני פורים), אך אפשר גם לתת מראש חודש אדר ובמשך כל החודש. את הכסף תורמים לעניים ולמוסדות צדקה, או למוסדות תורה (כגון לישיבות) או לבית כנסת.

יום ד' כט' שבט. מתי קוראים את מגילת אסתר?

בליל פורים (יג' באדר בערב) לאחר צאת הכוכבים קוראים את מגילת אסתר. קוראים שוב את מגילת אסתר גם למחרת, ביום פורים, החל מזמן הנץ החמה ולכל המאוחר עד שקיעת החמה. אין יוצאים ידי חובה בשמיעת המגילה ברדיו או בכלי תקשורת אחר, אפילו אם הקריאה משודרת בשידור חי.

יום ה' ל' שבט. מי חייב בקריאת המגילה?

חייבים בקריאת המגילה גם אנשים וגם נשים. אין חובה דווקא לקרא את המגילה אלא אפילו אם שומעים מאדם אחר את כל הברכות ואת קריאת המגילה - יוצאים ידי חובה. לכן אישה שאינה יכולה להגיע לבית הכנסת בשעת קריאת המגילה - חייבת לשמוע את קריאת המגילה בבית או במקום אחר על ידי שמישהו (שהוא בעצמו חייב בקריאת המגילה) יברך ויקרא לה.

יום ו' א' אדר. אילו ברכות מברכים לפני ואחרי קריאת המגילה?

בליל פורים מברכים 3 ברכות לפני קריאת המגילה:

1. "ברוך אתה ה'... אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על מקרא מגילה"
2. "ברוך אתה ה'... שעשה ניסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה"
3. ברכת שהחיינו.

אחרי קריאת המגילה מברכים ברכה אחת: "האל הרב את ריבנו וכו' (הנוסח מופיע בסידורים). ביום פורים (למחרת) מברכים לפני קריאת המגילה 2 ברכות: **על מקרא מגילה + שעשה ניסים**. ולאחר הקריאה ברכה אחת כמו בערב.

שבוע פרשת תצווה. הנושא: דיני פורים/המשך

יום א' ג' אדר. מדוע מרעישים ב"המן"?

מנהג קדום הוא להרעיש ולהכות בעת הזכרת "המן" במהלך קריאת המגילה. מנהג זה בא לבטא את השנאה לרשעים ואת השמחה על מפלתם. יש עדות שלא נהגו מנהג זה. יש להקשיב היטב לכל הקריאה, כדי לא "לפספס" אף מילה. מסיבה זו, אין להרעיש יותר מידי ב"המן" כדי לא להפריע לשאר המתפללים.

יום ב' ד' אדר. כמה "מתנות" צריך לתת לאביונים בפורים?

מצווה על כל אחד ואחד לתת **ביום פורים** (ולא בלילה!) צדקה **לשני** עניים לפחות. מצווה זו נקראת "**מתנות לאביונים**". את המצווה ניתן לקיים על ידי נתינת דבר מאכל לעני או סכום כסף בשווי המאכל, כדי שהעני יוכל להנות מכך בפורים. עדיף לתת את ה"**מתנות לאביונים**" בסתר (מבלי שהעני יידע על כך) ולא ישירות לעני, כדי לא לבייש את העניים.

יום ג' ה' אדר. מה יעשה מי שלא יכול למצוא "אביונים" ביום פורים?

מי שלא יכול למצוא עני ביום פורים, יניח בצד סכום כסף ויתן אותו לעניים כאשר יתאפשר הדבר. כיום אפשר לתרום, אפילו לפני פורים, לארגוני חסד מיוחדים הדואגים להעביר לנזקקים את הכסף ומצרכי המזון ביום פורים עצמו, ובכך מקיימים לכתחילה את המצווה.

יום ד' ו' אדר. מדוע שולחים משלוח מנות בפורים?

מצווה על כל אחד ואחד **ביום פורים** (ולא בלילה!) **משלוח מנות** לאדם אחר. האיש שולח לאיש, והאשה לאשה. על ידי נתינת "המשלוח" לחבר מביעים את החיבה אליו והדבר גורם להרבות שמחה שלום ורעות. בכך אנו רוצים להדגיש שאנו עם אחד ומאוחד.

יום ה' ז' אדר. כיצד מקיימים את מצוות "משלוח מנות"?

את המצווה מקיימים על ידי משלוח של **שני מיני מאכל** לאדם אחד או יותר. מי ששולח לחברו בגדים, ספרים, חפצים שונים, ואפילו כסף לקניית מוצרי מזון - לא יצא ידי חובה עד שישלח אוכל ממש.

יום ו' ח' אדר. מהי מצוות "משתה"?

במשך יום הפורים עורכים סעודה גדולה עם בשר ויין, ומרבים במאכלים בסעודה זו. סעודה זו נקראת "**סעודת פורים**". במצווה זו, כמו בשאר מצוות פורים, חייבים גם האנשים וגם הנשים. חז"ל אומרים שמצווה לשתות יין ולשמוח עד שלא יידע להבחין בין "ארור המן" ל"ברוך מרדכי". (הילדים אינם שותים משקאות חריפים, אך גם הם שמחים עד שמתבלבלים... יש להקפיד שהסעודה לא תהפך להיות סעודת הוללות אלא תהיה שמחה של מצווה עם דברי תורה.

שבוע פרשת כי תשא. הנושא: דיני פורים/המשך

יום א' י' אדר. מתי מקיימים את סעודת פורים?

זמן סעודת פורים הוא ביום ולא בלילה, ולכן מי שעשה סעודה רק בלילה לא יצא ידי חובה. יש מקפידים לעשות את הסעודה לפני חצות היום (לפני השעה 12 בערך). אולם ניתן לעשות את הסעודה במשך כל יום הפורים. יש להתפלל מנחה לפני הסעודה (אם הסעודה נעשת לאחר חצות היום). מצווה להרבות במאכלים בסעודה זו, לשתות יין ולאכול בשר. טוב לאכול

הלכה יומית

לחם בסעודה זו, אך אין זו חובה.

יום ב' יא' אדר. מה מוסיפים לתפילה בפורים?

- מנהג קדום הוא להרעיש ולהכות בעת הזכרת "המן" במהלך קריאת המגילה. מנהג זה בא לבטא את השנאה בתפילת שמונה עשרה ובברכת המזון, בליל פורים וביום פורים, מוסיפים "על הניסים".
- ביום פורים בתפילת שחרית **קוראים בתורה** קריאה מיוחדת לפורים, בפרשת וישלח: "ויבוא עמלק".
  - לא אומרים תחנון, וגם לא הלל (בניגוד לחנוכה), משום שקריאת המגילה היא כבר הלל לה'.

יום ג' יב' אדר. מדוע צמים לפני פורים?

בימי מרדכי ואסתר כאשר המן הרשע ביקש להשמיד את כל היהודים, בהוראת אסתר המלכה, התאספו כולם ביום יג' באדר צמו התפללו ובקשו רחמים מה' שיעזור להם בשעת צרתם. שמע ה' את זעקתם, קיבל את תשובתם ותעניתם ונעשה נס ליהודים - היהודים הרגו מאויביהם שבעים וחמשה אלף, ואילו מהיהודים לא נהרג אפילו אדם אחד. לזכר תענית זו, נוהגים להתענות בכל שנה ביום יג' באדר. כדי לזכור שה' רואה ושומע כל אדם בשעת צרה, כאשר הוא מתענה וחוזר בתשובה. תענית זו נקראת: "תענית אסתר". ילדים מתחת לגיל בר מצוה אינם צריכים לצום צום זה, ומותר להם לאכול מזון החיוני להם. אך אין לאכול ממתקים או דברים אחרים שאינם חיוניים.

שבוע פרשת ויקהל פקודי. הנושא: דיני פסח

יום א' יז' אדר. מהי "ברכת האילנות"?

חודש ניסן הוא חודש האביב. באביב אנו נהנים מהפריחה המופיעה על עצי הפרי, ועלינו להודות על כך לקב"ה. מסיבה זו תקנו חכמים שכל אדם היוצא בחודש ניסן ורואה את הפריחה היפה שבעצים עליו לברך ברכה מיוחדת הנקראת "ברכת האילנות". נוסח הברכה הוא: "בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁלֹא חִסַּר בְּעוֹלָמוֹ כְּלוֹם וּבְרָא בּוֹ בְרִיּוֹת טוֹבוֹת וְאֵילָנוֹת טוֹבוֹת לְהִנּוֹת בָּהֶם בְּנֵי אָדָם".

יום ב' יח' אדר. מתי מברכים את ברכת האילנות?

את ברכת האילנות מברכים פעם אחת בשנה בלבד. עדיף לברך ברכה זו בראש חודש ניסן אך אפשר לברך גם במשך כל חודש ניסן. מברכים על עצי פרי שיש עליהם עדיין פרחים. עדיף לברך על שני עצי פרי אבל אם לא ניתן להשיג שני עצי פרי אפשר לברך על עץ פרי אחד שפורח.

יום ג' יט' אדר. מהו מנהג קמחא דפסחא?

נוהגים לתת צדקה לפני פסח כדי שהעניים יוכלו לקנות בכסף זה את צרכי חג הפסח, ובמיוחד כדי שיהיה להם מצות לפסח. מנהג זה נקרא **קמחא דפסחא** (=קמח של פסח) או **מצות חיטים**. כל אדם צריך לתרום לעניים בעיר שהוא גר בה.

יום ד' כ' אדר. מה מיוחד ב"שבת הגדולה"?

השבת שלפני חג הפסח נקראת **שבת הגדולה**. בשבת זו נהוג שהרב דורש בבית הכנסת בענייני חג הפסח, וגם קוראים הפטרה מיוחדת לשבת זו. ישנן מספר סיבות מדוע החליטו לכנות שבת זו בשם "שבת הגדולה", נזכיר שתיים מהן: על שם הנס הגדול - שנעשה לבני ישראל לפני יציאתם ממצרים. שכל אחד מבני ישראל לקח שה לקרבן פסח, ושחט אותו לעיני המצרים. ולמרות שהשה היה האליל של המצרים, המצרים ראו ולא יכלו לעשות כלום לבני ישראל. על שם הפסוק שבהפטרת שבת הגדול - "הנה אנוכי שולח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והנורא".

יום ה' כא' אדר. מה נקרא "חמץ"?

"חמץ" פירושו: חמשת מיני דגן (שהם: חיטה, שעורה, שיבולת שועל, שפון וכוסמת) שהגרעינים שלהם נשרו במים, או שנעשה מהם קמח והקמח בא במגע עם מים במשך 18 דקות. כלומר, בצק העשוי מקמח ומים שלא הספיקו לאפות אותו תוך 18 דקות הרי הוא חמץ. כל דבר מאכל העשוי מקמח, שלא הייתה עליו השגחה מיוחדת שלא יחמץ, נחשב לחמץ כיוון שבודאי החמיץ בשעת תהליך הייצור.

יום ו' כב' אדר. מה אסור לעשות עם חמץ?

התורה הזכירה את איסור חמץ בשלושה פסוקים שונים. חז"ל למדו מכך שיש בחמץ שלשה איסורים (שלושה דברים שאסור לעשות בחמץ):

אסור **לאכול** חמץ בפסח. מי שאוכל חמץ בפסח במזיד (=בכוונה) עונשו כרת.

אסור **להנות** מחמץ בפסח, כגון להריח אותו או למכור אותו.

אסור **שיהיה ברשותו** חמץ, אפילו במקום מוחבא שאין רואים אותו.

בקניית מצרכים לפסח יש להקפיד מאוד שעל המוצר תהיה חותמת של "כשר לפסח" וגם מצוין מי נותן את הכשרות המיוחדת לפסח.

שבוע פרשת ויקהל פקודי. הנושא: דיני פסח/המשך

יום א' כד' אדר. מתי בודקים את החמץ?

בימים שלפני חג הפסח עורכים נקיון יסודי בכל הבית, ומוציאים או מרכזים את כל דברי החמץ שבבית. בתחילת ליל יד' בניסן (לילה לפני ליל הסדר), מיד לאחר צאת הכוכבים בודקים את החמץ. כלומר, בודקים את הבית לוודא שלא נשאר בו חמץ.

הלכה יומית

יום ב' כה' אדר. מה אסור לעשות לפני בדיקת חמץ?
חצי שעה לפני צאת הכוכבים אסור להתחיל בעשיית מלאכה, אסור לישון או לאכול סעודה, מחשש שמא אדם ישכח לקיים את מצוות בדיקת חמץ, אבל מותר לאכול פירות. ברגע שהגיע זמן בדיקת חמץ (צאת הכוכבים) אסור גם ללמוד תורה לפני שבדקים.

יום ג' כו' אדר. מה מברכים לפני בדיקת חמץ?
לפני שמתחילים לבדוק מברכים: "ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וצונו על ביעור חמץ". הסיבה שמברכים "על ביעור חמץ" (ולא על בדיקת חמץ) היא מפני שמטרת הבדיקה היא ביעור החמץ מהבית. אסור לדבר בין הברכה לתחילת הבדיקה, ורצוי לא לדבר בזמן בדיקת חמץ בדברים שאינם קשורים לבדיקה.

יום ד' כז' אדר. כיצד בודקים חמץ?
לוקחים נר שעווה עם פתילה אחת ובודקים. מי שאין לו נר שעווה יכול לבדוק עם נר אחר ואפילו עם פנס המופעל על ידי סוללות. יש נוהגים לקחת נוצה כדי לסייע בבדיקה. בודקים בכל המקומות שרגילים להכניס לשם חמץ, כגון: ארונות מטבח, מקרר, מתחת לרהיטים, בתיקים וכיסי בגדים וכדו'. מי שבדק ולא מצא כלום קיים את המצווה וברכתו אינה לבטלה, כיון שהמצווה היא לבדוק ולא למצוא. יש נוהגים לפזר בבית לפני הבדיקה עשרה פירורי לחם.

יום ה' כח' אדר. מדוע מכשירים כלים לפסח?
חלק מן ההכנות לפסח היא, הכנת כלי המאכל. בפסח אסור להשתמש בכלי אוכל שהשתמשו בהם בכל השנה למאכלי חמץ. מכיון שבדפנות הכלים בלוע חמץ, למרות שהכלי נקי. עדיף להשתמש בפסח בכלים המיוחדים לפסח, אולם אם אין אפשרות כזו, ורוצים להשתמש בפסח בכלים שהשתמשו בהם כל השנה, יש צורך להכשיר אותם תחילה. פעולת ההכשרה גורמת לחמץ שבלוע בדפנות הכלי לצאת החוצה (להפלט), ואז הכלי נקי מחמץ וכשר לפסח.

יום ו' כט' אדר. מהו הכלל בהכשרת כלים לפסח?
הכלל בהכשרת כלים הוא: "כבולטו כן פולטו". כלומר, באותו אופן שהכלי "בלע" חמץ, כך גם יש להכשיר אותו כדי "שיפלוט" את החמץ שבו. לדוגמה: סיר שבשלו בו כל השנה דברי חמץ (כגון מרק עם אטריות) - מכשירים אותו על ידי שמכניסים אותו לתוך מיכל של מים רותחים. דרך הכשרה זו נקראת **הגעלה**.

שבוע פרשת צו. הנושא: דיני פסח/המשך

יום א' ב' ניסן. כיצד מכשירים כלי צליה ואפייה?
כלים שהשתמשו בהם על האש ללא מים, כגון כלי צליה ואפייה, כיריים של גז וכדומה, מכשירים אותם על ידי שמחממים אותם באש עד לחום מסוים. דרך הכשרה זו נקראת **ליבון**. לפני ההכשרה יש לנקות היטב את הכלים מכל הצדדים ולוודא שלא נשארו שירי מזון בחריצי הכלים. 24 שעות לפני ביצוע ההכשרה לא משתמשים בכלים המיועדים להכשרה. את ההכשרה מבצעים בהדרכתו של אדם הבקי בכל דיני ההכשרה. ברוב המקומות מתקיימת הכשרת כלים מרכזית על ידי הרבנות המקומית.

יום ב' ג' ניסן. מהו "ביטול חמץ"?
לאחר בדיקת החמץ, בליל יד' בניסן, מבטלים את החמץ. כלומר מחליטים בלב שאנו לא מחשיבים את החמץ והרי הוא כעפר הארץ. למרות שכבר ניקינו את כל הבית, ולמרות שכבר בדקנו שלא נשאר חמץ, עדיין קיים חשש שאולי נשאר חמץ באיזה מקום שלא גילינו. חמץ שנשכח עלול לגרום שנעבור על איסור של "בל יראה ובל ימצא" שהוא איסור חמור מהתורה. מסיבה זו עושים **ביטול חמץ**. הקטע שאומרים מופיע בסידור.

יום ג' ד' ניסן. מהו ערב פסח?
ערב פסח הוא יום לפני חג הפסח. חג הפסח חל בתאריך טו' בניסן. ביום יד' בערב עושים את ליל הסדר המפורסם. יום יד' בניסן משעות **הבוקר** ועד לכניסת החג נקרא **ערב פסח** (למרות שזמן זה הוא ביום ולא בערב!) השנה ערב פסח יחול ביום שישי וחג הפסח יחול ביום שבת.

יום ד' ה' ניסן. עד מתי מותר לאכול חמץ?
בבוקר שלפני ליל הסדר (יום יד' בניסן) מזדרזים לאכול את ארוחת הבוקר. מותר לאכול חמץ עד 10:00 שעה רביעית (שעה זמנית), זמן זה הוא בערך קרוב לשעה 10:00 בבוקר (לפי שעון קיץ). לאחר סיום ארוחת הבוקר מרכזים את כל מה שנשאר מהחמץ ושורפים אותו. בסיום **שריפת החמץ** עושים שוב "ביטול חמץ" לפי הנוסח שמופיע בסידורים. יש לשרוף ולבטל את החמץ לכל המאוחר עד 11:15 שעה חמישית (שעה זמנית). זמן זה הוא בערך בשעה 11:15 (לפי שעון קיץ). יש לעקוב אחר הודעות הרבנות או לוחות השנה כדי לדעת את הזמנים המדויקים.

יום ה' ו' ניסן. האם מותר לעבוד בערב פסח?
אסור לעשות מלאכה בערב פסח משעות הצהריים, מזמן חצות היום. בזמן זה מתכוונים לחג ומכינים את כל מה שנחוץ לליל הסדר. עיסוקים אחרים שאינם קשורים לליל הסדר עלולים לגרום לנו לשכוח דברים חשובים ולא להתכונן כראוי. לכן אסור חכמים מלאכה בזמן זה. מי שצריך להסתפר או אפילו לגזוז ציפורניים צריך לעשות זאת לפני חצות היום.

יום ו' ז' ניסן. אלו עוד דינים ומנהגים יש בערב פסח?
● נוהגים שמי שהוא בכור מתענה בערב פסח במשך היום. תענית זו נקראת "תענית בכורות". בזמן מכת בכורות נהרגו כל בכורי המצרים, ואילו לבכורים מבני ישראל נעשה נס ולא אירע דבר. לזכר נס זה נוהגים הבכורים להתענות תענית זו.
● אין אוכלים מצה בערב פסח במשך כל היום, כדי שמצוות אכילת מצה בליל הסדר תהיה חביבה עלינו, ואנכל את המצה בתיאבון.

הלכה יומית

שבוע פרשת תזריע מצורע. הנושא: אהבת המדינה

יום א' כ"ג ניסן. האם המדינה היא חלק מתהליך הגאולה?

מדי שבת, בעת קטריאת התורה, נהגו בקהילות ישראל לברך את המדינה. הנוסח, שנתקן ע"י הרבנות הראשית: אבינו שבשמים צור ישראל וגואלו ברך את מדינת ישראל **ראשית צמיחת גאולתנו**.
אנו מאמינים שמדינה יהודית, שהשלטון בה הוא יהודי, גם אם עדיין לא כל תושבי המדינה שומרים את כל תרי"ג המצוות – היא חלק מתהליך הגאולה, ומקרכת אותנו לבואו של משיח צדקנו.

יום ב' כ"ד ניסן. האם בהקמת המדינה מקיימים מצות יישוב ארץ ישראל?

נאמר בתורה על ארץ ישראל **"יורשתם אותה וישבתם בה"**, והכוונה היא שיש מצוה לשבת בארץ ולא לתת אותה בידי אומות העולם. על ידי הקמת שלטון היהודי בארץ ישראל מתקיימת מצוה זו.
אם אדם מגיע ליישוב חדש בארץ, שהוא לא היה בו עד עתה, הוא צריך לברך ברכת **"ברוך מציב גבול אלמנה"** כדי להביע את השמחה על קיום מצות יישוב ארץ ישראל, כתב הרב חיים דוד הלוי זצ"ל כי אמנם "לא היה מקום לברך ברכה זו עד הקמת מדינה ישראלית... אבל כאשר זכינו לשלטון ישראל בארץ ישראל, ניתן לברך ברכה זאת".

יום ג' כ"ה ניסן. מה משמעותו של צבא יהודי?

צבא ההגנה לישראל הוא הכוח העומד על משמר ארצנו וערי אלוקינו, והוא מקיים בכך את מצוות יישוב ארץ ישראל. יש מצווה להתגייס לצבא ולשרת בו.
אנו מתפללים כל יום שהקב"ה יברך את החיילים ויקיים בהם הכתוב **"כי ה' אלוקיכם החולך עמכם להלחם לכם עם אויבכם להושיע אתכם"**.

יום ד' כ"ו ניסן. מה משמעותו של קיבוץ גלויות?

חלק מתהליך הגאולה הוא הקיבוץ (=ההתאספות) של עם ישראל מכל הגלויות בארץ ישראל. חלק מהמצוות התלויות בארץ מתקיימים מדאורייתא רק כאשר רוב עם ישראל בארץ ישראל.
עם הקמת מדינת ישראל התאפשרה העליה הגדולה של רבים רבים מעם ישראל, וכיום כמעט מחצית מעם ישראל כבר גרים במדינת ישראל.

יום ה' כ"ז ניסן. האם צריך לעמוד בצפירה?

הכנסת קבעה בחוק, כי כ"ז בניסן יתקיים "יום זיכרון לשואה ולגבורה", "להתייחדות עם זכר השואה שהמיטו הנאצים ועוזריהם על העם היהודי ועם זכר מעשי הגבורה ומעשי המרד בימים ההם".
צריך לעמוד בעת הצפיה ולא לפרוש מהציבור. בשעת הצפירה נחשוב כיצד לעודד את צמיחתו של העם היהודי לזכרם של נרצחי השואה. זהו ביטוי של תקומה והתחדשות המתאים לחודש ניסן, כמו כן אין בהרהורים אלה ביטול תורה.

יום ו' כ"ח ניסן. מהי הגאולה השלימה?

כאמור, המדינה היא חלק מתהליך הגאולה, אך אנו ממשיכים לבקש בכל יום שנזכה לגאולה השלימה. הגאולה השלימה תהיה בבואו של משיח בן דוד, שישלים את התהליך של קיבוץ גלויות ויבנה את בית המקדש.
בינתיים אנו ממשיכים להתפלל שנזכה לכך בקרוב.

שבוע פרשת אחרי מות קדושים. הנושא: יום העצמאות

יום א' ל' ניסן. מה משמעותו של יום העצמאות?

היום בו הוכרזה המדינה בשנת תש"ח, הינו יום שמחה ותודה לבורא עולם, על הנס הגדול שעשה לנו בהקמת המדינה. אף על פי שאויבנו לא רצו בהקמת המדינה היהודית, הכריזה המועצה הזמנית על הקמת המדינה היהודית, ונחתמה מגילת העצמאות.
יש לקיים סעודת הודיה ביום זה, ולברך את ה' על כך.

יום ב' א' אייר. האם לקרוא הלל ביום העצמאות?

כאמור, יש מצוה להודות לקב"ה ביום זה, ולכן תיקנה הרבנות הראשית לומר "פסוקי דזמרא" של יום טוב, ולהוסיף הלל. לגבי ברכת ההלל נחלקו הפוסקים, וכל אחד יעשה כמנהגו והעיקר שיום זה הוא יום שבו עם ישראל מודה על מדינתו, באחדות ובשמחה.

יום ג' ב' אייר. איך להתכונן ליום העצמאות?

לובשים בגדי חג לקראת יום העצמאות. ביום העצמאות מתפללים תפילת חג בנוסח אותו קבעה הרבנות הראשית. אמנם יום העצמאות חל בתוך ימי האבלות שבספירת העומר, לגבי תספורת, מי שנראה לא מכובד בשערותיו, יכול להסתפר לקראת יום העצמאות. אבל מי שנראה בסדר, רשאי להסתפר ביום העצמאות בלבד, שאז השמחה מבטלת את מנהג האבלות הזה.

יום ד' ג' אייר. מה נזכור ביום הזכרון לחללי מערכות ישראל?

במותם על קידוש ה' התעלו החללים מן המציאות הפרטית שבה שרוי כל יהודי אל המדרגה הכללית של קדושת כלל ישראל. בזה שמסרו את כל חייהם למען כלל ישראל, התרוממו להיות במדרגתו. והם קשורים יותר אל הקב"ה, אל מקור

הלכה יומית

החיים. ולכן במיתתם הוסיפו הרבה חיים בעולם האמת ובעולם הזה, ובזכותם אנחנו חיים כאן, וכל מה שאנו עושים משלהם הוא.

הנושא: ספירת העומר

יום ו' ה' אייר. מה מברכים בספירת העומר?

לפני הספירה מברכים: "ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וצונו על ספירת העומר". הברכה והספירה נאמרים לכתחילה בעמידה, ואם ישב יצא (ש"ע תפט, א).

שבוע פרשת אמור

יום א' ז' אייר. מה צריך לספור?

הספירה מורכבת משני חלקים: ספירת הימים וספירת השבועות. וכמו שנאמר (ויקרא כג, טו-טז): "וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמִּתְחַלֵּת הַשָּׁבָת מִיּוֹם הַבְּאִיָּקִים אֶת עֶמְרָה הַתּוֹפֹה שָׁבַע שָׁבָתוֹת תְּמִימֹת תְּהִינֶה. עַד מִמִּתְחַלֵּת הַשָּׁבָת הַשְּׁבִיעִית תִּסְפְּרוּ תְּמִשִּׁים יוֹם". ולכן צריכים בספירת העומר להזכיר גם את חשבון הימים וגם את חשבון השבועות (מנחות סו, א).

יום ב' ח' אייר. מתי זמן הספירה?

צריך לספור בלילה, מפני שנאמר לגבי ספירת העומר (ויקרא כג, טו): "שָׁבַע שָׁבָתוֹת תְּמִימֹת תְּהִינֶה", תמימות פירושו שלימות. וכידוע ביממה יש לילה ויום, וכדי שהספירה תכלול את כל שעות היממה, מצווה להקדים ולספור בתחילת הלילה.

יום ג' ט' אייר. מה קודם, תפילת ערבית או ספירת העומר?

אף שלכתחילה מצווה להקדים ולספור בתחילת הלילה, מכל מקום אין זו חובה, ולכן מי שעומד להתפלל מעריב, צריך להקדים את תפילת מעריב לספירה, מפני שהכלל הוא שיש להקדים את המצוות התדירות לשאינן תדירות, ומצוות קריאת שמע ותפילה של ערבית נוהגות כל השנה, והן תדירות יותר מן הספירה.

יום ד' י' אייר

מה הדין מי ששכח לספור?

גם אדם ששכח לספור יום אחד, צריך להמשיך לספור, על פי דעת רוב הפוסקים הסוברים שכל יום עומד בפני עצמו. אבל יספור בלא ברכה, מפני שאנו חוששים לדעה שכל הספירה היא מצווה אחת, ומאחר ששכח יום אחד, הפסיד את המצווה, וכדי שלא להיכנס לספק ברכה לבטלה יספור בימים הבאים בלא ברכה (ש"ע תפט, ח). וכדי שלא להפסיד את הברכה, צריכים כל אלה ששכחו לספור באחד הימים, להתכוון לצאת ידי הברכה בשמיעת החזן.

יום ה' יא' אייר. מה דינו של מי ששכח אם ספר?

מי שהתעורר לו ספק שמא שכח לספור יום אחד, יכול להמשיך לספור בברכה, כי רק כאשר ברור ששכח לספור יום אחד חוששים לדעה שאינו יכול להמשיך לספור בברכה.

יום ו' יב' אייר. מי שנזכר ביום שלא ספר בלילה מה דינו?

וכן מי ששכח לספור בלילה ונזכר וספר למחרת ביום, אע"פ שיש סוברים שאין יוצאים בספירה שבוים, כיוון שיש סוברים שבדיעבד גם בספירת היום מקיימים את המצווה, בימים הבאים יוכל לספור בברכה.

שבוע פרשת בהר. הנושא: בין אדם לחבירו - כללי

יום א' יד' אייר. מה הקשר בין ספירת העומר למצוות בין אדם לחבירו?

ברוב ימי ספירת העומר נוהגים מנהגי אבילות, מפני שבאותו זמן מתו תלמידי רבי עקיבא. הגמרא אומרת שהם מתו כיון שלא נהגו כבוד זה בזה. לכן, אנחנו משתדלים להתחזקות במצוות שבין אדם לחבירו דווקא בימים אלה. עד ל"ג בעומר נוהגים שלא להסתפר. מנהג הספרדים לא להסתפר עד ל"ד בבוקר והאשכנזים נוהגים להסתפר ביום ל"ג בעומר.

יום ב' טו' אייר. מהו המקור לרבות מן המצוות בין אדם לחבירו?

נאמר בתורה "ואהבת רעך כמוך אני ה'". רבי עקיבא אמר על כך שזוהו "כלל גדול בתורה", וממנו נלמדים רבות מן המצוות שבין אדם לחבירו.

כל אדם יחשוב לפני כל פעולה הקשורה לחבירו 'מה אני רוצה שיעשו לי', וכל מה שהוא רוצה שיעשו לו – יעשה לחבירו, וכן להיפך: אם אינו רוצה שיעשו לו – אל יעשה כן לחבירו.

יום ג' טז' אייר. מדוע "ואהבת לרעך כמוך" זה כלל גדול בכל התורה?

אדם שאינו אוהב את חבריו, את אחיו, את בני עמו, לעולם לא יוכל להאמין בה', וממילא לא יוכל לקיים שום מצווה כפי שצריך. אדם שאינו אוהב את רעיו הוא אדם אנוכי, הסגור בתוך עצמו והדואג רק לתאוותיו ולצרכיו הפרטיים, ואדם כזה אינו מסוגל להרים את עיניו ולשאול מי ברא את העולם, את השמיים ואת הארץ.

יום ד' יז' אייר. איך אפשר לצוות על אדם לאהוב את מי שאינו אוהב?

חכמים רבים הסבירו, שהציווי של "וְאָהַבְתָּ לְרֵעֶךָ כָּמוֹךָ" אינו חיצוני, אלא הוא פונה אל דבר שבצד האדם רוצה אותו. כל יהודי בעצם אוהב את אחיו, שכן בשרושי הנשמה כולם מאוחדים. אולם האהבה הזו גנוזה בעומק הלב, והתורה מדריכה אותנו לגלות לעצמנו ולזולתנו את האהבה הזו.

הלכה יומית

יום ו' יט' אייר. האם מותר לשנוא יהודי?
מצווה מהתורה שלא לשנוא אדם מישראל, שנאמר (ויקרא יט, יז): "לא תשנא את אחיך בלבבך". ולא מדובר כאן סתם בשנאת חינם, אלא אפילו אדם שחבירו העליב אותו בצורה חמורה, אסור לו לפי התורה לשנוא את זה שהעליבו.

שבוע פרשת בחוקתי. הנושא: יום ירושלים

יום א' כא' אייר. מה חשיבותו של הכותל?
אמרו חז"ל: "מעולם לא זזה שכינה מכותל המערבי של בית המקדש". ואמרו עוד: "הנה זה עומד אחר כתליו, אחר כותל המערבי של בית המקדש, שנשבע לו הקדוש ברוך הוא שאינו חרב לעולם". ומקום הכותל המערבי סמוך לבית קדש הקדשים, שמכוון כלפי בית מקדש של רקיע של מעלה. המתפלל במקום מקודש זה כמתפלל לפני כסא הכבוד של הקב"ה.

יום ב' כב' אייר. מהי ערכה של התפילה ליד הכותל?
מנהג שלומי אמוני ישראל שמתפללים ושופכים צקון לחשם ליד הכותל המערבי, שהוא שריד בית מקדשינו, ואשר נוסד על ידי דוד ושלמה. מצוה לנשק אבני הכותל ולחונן את עפרה, שנאמר, כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו.

יום ג' כג' אייר. כיצד יש להתנהג ליד הכותל?
חובה קדושה להכנס ליד הכותל המערבי ביראת כבוד ובכבוד ראש, וחלילה להקל ראש כלפי הקודש. ולכן אסור מעיקר ההלכה להכנס לשם בגילוי ראש, בין אנשים ובין נשים. הנשים אשר מזהרות ועומדות שבכל הליכתן חייבות ללבוש בגדי צניעות, כל שכן שמזהרות בלכתן אל הכותל המערבי.

יום ד' כד' אייר. מה אסור לעשות ליד הכותל?
אסור לבוא ליד הכותל לשם ביקור של טיול, או לשם צילום בלבד, וכן אסור בהחלט לדבר שם בשיחה בטילה, כי המקום קדוש לתורה ולתפלה. ואסור לאכול ולשתות על יד הכותל, במקום שנתקדש על ידי רבבות ישראל לתפלה.

יום ה' כה' אייר. האם הכותל דינו כהר הבית?
מעיקר הדיון מותר למתפללים שעל יד הכותל המערבי להכניס יד בתוך הסדקים שבין נדבכי הכותל. וכן מותר לאיש לא טהור, להכנס בלי טבילה, על יד הכותל להתפלל שם, וכן הדיון לאשה יולדת לפני טבילתה. כי הכותל המערבי הוא חומת הר הבית, והעומדים לפניו עומדים מחוץ לחומת הר הבית. ולכן מותר להיכנס לשם עם נעלים. ויש להזהר שלא לנתוץ אפילו חלק קטן מאבני הכותל, וכן שלא לקחת מעפר שבין נדבכי הכותל.

יום ו' כו' אייר. מהו יום ירושלים?
נפסק על ידי הרבנות הראשית לישראל שיום ירושלים הוא יום הוהיה ושמחה על שחרורם של ירושלים והר הבית, ושחובה מוטלת על כל עם ישראל לעשות ולקיים יום זה, במצב רוח חגיגי, ולהשתתף בתפילה מיוחדת. יש ללבוש בגדי שבת וי"ט ביום ירושלים. מצוה להתגלח ולהסתפר לכבוד יום ירושלים.

שבוע פרשת במדבר

יום א' כח' אייר. סעודת יום ירושלים
יש לאכול סעודה ביום ירושלים עם שירות ותשבחות, והיא סעודת מצווה. יש לומר בברכת המזון "מגדיל ישעות מלכו" כביום רגיל, כיון שביום זה אין קרבן מוסף.
מותר לנגן מוזיקה במסיבת יום ירושלים אפילו למי שנוהג אבלות בתקופת זו של העומר.

הנושא: חג השבועות

יום ב' כט' אייר. ירק בשבועות?
נוהגים לעטר את בתי הכנסת ובתי המגורים בעשבים ובענפי עץ, שושנים, פרחים ובשמים. טעם המנהג, היות וסביבות הר סיני שעליו ניתנה תורה היו עשבים. טעם נוסף למנהג זה, זכר לכך שבחג השבועות נדון העולם על פירות האילן, ולהזכיר שיתפללו על כך.
אסור לכרות עצי פרי הנותנים פירות על מנת לקשט בהם, משום שעובר בכך על האיסור של "לא תשחית את עצה". יש לזהר שלא לכרות מעצים ואילנות ברשות הרבים שלא ברשות.

יום ג' א' סיון. מדוע ערים בליל שבועות?
נוהגים להיות ערים בליל חג השבועות ולעסוק בתורה, כדי לתקן את הפגם של דור מקבלי התורה, שהיו רבים שהלכו לישון בלילה ההוא והקב"ה היה צריך להערים לקבלת התורה, כמובא במדרש. יש הסוברים שהטעם הוא להיפך, שבני ישראל היו ערים כל הלילה לפני מתן תורה, וזכר לזה אנו ערים בכל שנה.

יום ד' ב' סיון. מגילת רות?
נוהגים לקרוא מגילת רות לפני קריאת התורה. אחד מהטעמים לקריאה זו היות ודוד המלך היה נכדה של רות והוא נולד ונפטרו בשבועות, ומשום כך נוהגים לומר כל ספר תהלים שחיבר דוד המלך, בשבועות.

יום ה' ג' סיון. מאכלי חלב ודבש?
נוהגים לאכול מאכלי חלב בסעודת שחרית וכן דבש או עוגות האפויות בדבש, משום שכשחזרו ישראל מהר סיני לבתיהם,

הלכה יומית

אכלו רק מאכלי חלב, היות שכשחזרו לביתם מצאו רק מאכלי חלב כיון שלשחיטת בשר היה צורך בהכנה כבדיקת הסכין, ניקור הבשר וכד', על כן אכלו מאכלי חלב ואנו עושים לזה זכר. עוד כתבו בטעם המנהג, משום שהתורה נמשלה לדבש ולחלב, ככתוב "דבש וחלב תחת לשונך".

יום ו' ד' סיון. מדיני אכילת חלב בשבועות

לאחר אכילת מאכלי חלב לא יאכל בשר אלא אם כן יקנה פיו משיירי הגבינה ע"י לעיסת פת, וגם ידיחנו בשתיית משקה, ירחץ ידיו ויחליף את המפה שעל השולחן, ורבים נוהגים להמתין חצי שעה ולאחר מכן לאכול מאכלי בשר. האוכל מאכלים ביום טוב אחר הקידוש לפני הסעודה, וממתין לכל הפחות חצי שעה בין מאכלי חלב לבשר, צריך לברך ברכה אחרונה.

שבוע פרשת נשא. הנושא: אהבת העם

יום ג' ח' סיון. מהו העם הנבחר?

עם ישראל הוא העם הנבחר על ידי הקדוש ברוך הוא. "בנים אתם לה' אלוהיכם", והקדוש ברוך אף קורא לעם ישראל "בני בכורי ישראל", ולכן אנו אוהבים כל יהודי ויהודי.

יום ד' ט' סיון. האם מצווה לאהוב כל יהודי?

אפילו את הרשע שמצווה לשנוא מצווה גם לאהוב, שהלא הוא יהודי, ונשמתו קדושה, וישראל, אפילו שחטא נקרא ישראל (סנהדרין מד, א). וגם הרשעים שהרשיעו והשחיתו עדיין נקראים בנים לה', אמנם בנים מרשיעים, אבל בנים.

יום ה' י' סיון. מה זה תינוק שנשבה?

רוב היהודים שאינם שומרי תורה ומצוות – אינם עושים בדיוקא וכדי להכעיס את הקדוש ברוך הוא, אלא הם טועים ואינם יודעים ומכירים את מהותה של היהדות. היהודים האלה דומים לילד קטן שנשבה בין הגויים ולכן אינו מכיר את היהדות. נקרב את כולם ונלמד אותם מהי יהדות אמיתית.

יום ו' יא' סיון. מדוע חשובה אחדות ישראל?

השלום והאחדות מבטאים באופן ממשי את האמונה בה' אחד. ובמיוחד עם ישראל שנברא כדי לגלות את דבר ה' בעולם צריך להיות באחדות, שכמו שה' אחד כך עם ישראל צריך להיות אחד. ולכן כאשר עם ישראל באחדות, מתגלה גדולתו ואויביו נופלים לפניו, וכאשר אינו באחדות, נופל לפני אויביו.

שבוע פרשת בהעלותך. הנושא: בין אדם לחבירו - פירוש

יום א' יג' סיון. מהי נקימה?

כהשלמה למצווה שלא לשנוא אדם מישראל, הוסיפה התורה עוד שני איסורים: האחד 'לא תקום', והשני 'לא תטור', שנאמר (ויקרא יט, יח): "לא תקום ולא תטור את בני עמך". כדי שההבדל שבין שני האיסורים יבין היטב, נבארם בדרך של סיפור. ראובן ביקש משמעון פטיש בהשאלה, אבל שמעון לא הסכים להשאיל לו, כמובן ששמעון נהג שלא כשורה, ובסירובו להשאיל לראובן את הפטיש ביטל מצווה מן התורה, אך זה עניין אחר. למחרת שמעון, זה שרק אתמול סרב לעזור לראובן, נצרך לשאול מברג, בא אצל ראובן ובקש ממנו כי ישאיל לו את מברגו. וכאן עומדת בפני ראובן השאלה מה לעשות, האם לנקום ולנטור על מה שארע אתמול כאשר שמעון לא רצה להשאיל לו את הפטיש, או להתעלם מזה ולהשאיל לשמעון את מבוקשו בסבר פנים יפות.

יום ב' יד' סיון. ההבדל בין נקימה לנטירה

על פי התורה צריך ראובן למחות את הכעס מלבו, ולהשאיל לשמעון את המברג בסבר פנים יפות. ואם יענה ראובן לשמעון: "איני רוצה להשאיל לך כשם שאתה לא השאלת לי", יעבור בזה על איסור "לא תקום". ואם יענה לשמעון: "הנה לך המברג", אך יוסיף עקיצה לעגנית בקשר למה שהיה אתמול, יעבור בכך על האיסור "ולא תטור".

יום ג' טו' סיון. איך מתגברים על נטירה?

אין ניסוח מדויק שדווקא בו עוברים על "ולא תטור", אלא כל סוג של לעג הקשור למה שהיה אתמול – אסור. למשל אין לומר: "ראה שאני איני נוהג כמותך, שאתה לא השאלתני כשבקשתי ואילו אני משאילך". אלא מה צריך ראובן לעשות? למחות את השנאה מן הלב. כי גם אם יתן את המברג ללא שום תוספת של לעג, ורק בתוך לבו ייטור לחבירו, גם בזה יעבור על "ולא תטור".

יום ד' טז' סיון. האם מותר להעיר לאדם?

צריך להוסיף, שוודאי הוא שומתר לראובן לשוחח עם שמעון שיחה רצינית כדי לברר בכנות, מה היתה הסיבה שבעטייה סרב שמעון להשאיל את הפטיש, האם היה כאן ביטוי לגישה עקרונית שלילית כלפיו, או שמא רק מקרה הוא ששמעון התכוון להשתמש בפטיש באותו זמן ממש, ומפני כך לא רצה להשאילו. כלומר לדבר באופן רציני בזמן מתאים שבו ניתן לברר דברים בנחת, ודאי שטוב, אבל אסור לנקום או לנטור על ידי ביטוי של לעג.

יום ה' יז' סיון. מה מרויח מי שאינו נוטר?

כמובן שכדי לקיים את הדרכת התורה ולא לנקום ולא לנטור, צריכים הרבה כוחות נפש. אך יחד עם זה, יש לציין שאדם

הלכה יומית

המצליח לא לנקום ולא לנטור, הוא אדם מאושר, ליבו טוב, אהבתו את הבריות איתנה, ואיננה תלויה בשום דבר.

יום ו' יח' סיון. מה המשמעות של איסור נטירה?

באיסור התורה: "לא תקום וְלֹא תִטֹּר" (ויקרא יט. יח) קובעת התורה, שאין מקום לשום ריב ומדון בין אדם לחבירו, ואם במקרה התפתחה איזו מריבה, מוכרחים להפסיקה. וגם אם צד אחד נוהג שלא כשורה, מוטל חיוב על הצד האחר שלא לנקום ואפילו לא לנטור.

שבוע פרשת שלח

יום א' כ' סיון. איך מפסיקים מריבה?

אם נצליח לנהוג כפי שמדריכה אותנו התורה, לא ננקום ולא ננטור, תיפסקנה רוב המריבות שבין אנשים הוגנים, שהרי בדרך כלל רק כשיש שני צדדים לריב אפשר להמשיך בו, והתורה מדריכה כל אחד מאיתנו שהוא אישית לא ישתף פעולה ולא ישיב לחבירו כגמולו, וכך כדור השלג ייעצר בתחילת דרכו, בעודו קטן.

יום ב' כ"א' סיון. למה אי אפשר לריב?

הירושלמי אומר, וכי אדם שהלך בדרך, ורגלו נתקלה באבן, ונפל, וידו נפצעה, האם נעלה על דעתנו שהיד, ברוב כעסה, תחפוץ לנקום ברגל, תיקח פטיש כבד ותכה את הרגל בכוח רב, עונש על שגרמה לפציעת היד? וכן אומר הירושלמי, כל ישראל הם כנשמה אחת גדולה המחולקת לאברים שונים, ואם אבר אחד, אדם אחד, פגע בחבירו, לא הגיוני שחבירו ישיב לו.

יום ג' כ"ב' סיון. מהי מצוות ביקור חולים?

מי שנהיה חולה, יש מצווה ללכת לבקר אותו ולראות מה שלומו. כאשר מבקרים את החולה יכולים לראות מה חסר לו ולעזור לו באמת, וגם יודעים להתפלל עליו בלב שלם ולבקש עליו רחמים מבורא עולם.

יום ד' כ"ג' סיון. מדוע חשוב לבקר חולה?

המבקר את החולה לא ישב על גבי מיטה, ולא על גבי כסא ולא על גבי ספסל שמעל החולה, לפי שהשינה למעלה מראשותיו של חולה. כאשר החולה שוכב על המיטה מותר לישב על גבי כסא בגובה שלו.

יום ה' כ"ד' סיון. מדיני ביקור חולים

אין שיעור לביקור חולים. אפילו רב גדול בחכמה הולך לבקר כל אחד, ואפילו כמה פעמים ביום. וכל המוסיף הרי זה משובה, אולם יש לשים לב שלא להכביד על החולה.

יום ו' כ"ה' סיון. מהו איסור אונאת דברים?

איסור לאדם לצער את חבירו בדיבור, ואיסור זה נקרא "אונאת דברים", ומקורו בפסוק (ויקרא כה, יז): "וְלֹא תוֹנוּ אִישׁ אֶת עֲמִיתוֹ וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֶיכֶם". למשל, אם יבואו ייסורים על חבירו, לא יאמר לו: "כנראה שאתה חוטא, ועל כן הקב"ה הענישך".

שבוע פרשת חוקת

יום א' כ"ז' סיון. מהו איסור הלבנת פנים?

אם הלבין את פני חבירו ברבים, הרי הוא כאילו שופך דמים, שמרוב בושה תחילה הוא מאדים ולאחר מכן דמו מסתלק מפניו והוא נעשה חיוור, ופניו נראות כפני מת. ואם הוא רגיל לעשות כך, אמרו חכמים שאין לו חלק לעולם הבא, והוא יורד לגיהנם ואינו עולה.

יום ב' כ"ח' סיון. מהו איסור גניבת דעת?

מידת הישר והאמת צריכה להיות התשתית ליחסים שבין אדם לחבירו, ולכן קבעה התורה שאסור לאדם להטעות את חבירו, שיחשוב כאילו עשה למענו טובה, בו בזמן שלמעשה לא עשה למענו כלום. זהו איסור 'גניבת-דעת'.

יום ג' כ"ט' סיון. מה מיוחד באיסור גניבת דעת?

המיוחד את 'גניבת-הדעת' משאר השקרים הוא, שבדרך כלל שקר מכוון כלפי אירוע מסוים, שבמקום לספר בדייקנות על מה שארע, או מה שעתיד להיות, משקרים ומשנים את העובדות. אולם 'גניבת-הדעת' אינה מכוונת כלפי אירוע מסוים, אלא מטרתה כללית יותר, לשנות את התייחסותו הטבעית של האדם לחבירו. הבדל נוסף הוא, ששקר מתבצע על ידי דיבור, ואילו 'גניבת-הדעת' יכולה להתבצע גם על ידי צורת התנהגות של חנופה וכדומה.

יום ד' ל' סיון. מה כל כך חמור בגניבת דעת?

כדי להבין את החומרה שיש באיסור 'גניבת-דעת', צריך להקדים שלכל אדם ישנה דעה על חבירו הסובבים אותו, דעה שמבוססת על מכלול האירועים המשותפים שהיו להם בעבר. וכך הוא יודע מי מחבירי אוהב אותו יותר ומי פחות, עם מי שייך להתידד יותר ועם מי פחות. וכן בעת הצורך על מי יוכל לסמוך יותר ועל מי פחות. אבל כאשר אדם מציג את עצמו כאילו הוא אוהבו הגדול, המוכן להשקיע למענו הרבה מעבר למקובל, ובפועל כל ההתחזות הזו אינה אלא כדי לזכות בטובות הנאה עבור חבירותו כביכול, נמצא שהוא גונב את דעתו של חבירו. שכן מצד האמת היה צריך לחשוש עליו מחשבות רגילות, ובעקבות ההצגות שלו הוא מחשיבו לאחד מחבירי הטובים.

יום ה' א' תמוז. מי, לדוגמה צריך להיזהר שלא לגנוב דעת?

בעלי חנויות צריכים להיזהר מאיסור 'גניבת-דעת'. פעמים רבות בעל החנות שרוצה למכור את מוצריו, מסתיר את

הלכה יומית

החסרונות שיש בהם. ואף-על-פי שמצד המחיר, לא רימה את קוניו, שזהו אכן המחיר הראוי למוצר ברמה הזו – מכל מקום יש בזה 'גניבת-דעת', שהרי הוא מציג את מרכולתו כמושלמת, למרות שאינה כזו.

יום ו' ב' תמוז. מה צריך לעשות כדי למנוע גניבת דעת?

כדי להתגבר על גונבי הדעת, הסוחרים והפוליטיקאים, יש להרבות בדעת ובחכמה, כדי שאנשים ידעו להבחין בין אמת לשקר, בין טיעון ענייני לדמגוגיה. וככל שיותר אנשים יפגינו סלידה גלויה מפוליטיקאים רמאים, ויתנזרו מחנניות של סוחרים לא ישרים, כך יתמעטו השקרנים.

שבוע פרשת בלק. הנושא: שמיטת כספים

יום א' ד' תמוז. האם יש מצוה לתת הלוואה?

מצוות עשה מן התורה להלוות כסף לאדם שנזקק לו, שנאמר (שמות כב, כד): "אם כָּסֶף תִּלְוֶה אֶת עַמִּי". כשם שישנה מצווה להניח תפילין ולקראו קריאת שמע, כן ישנה מצווה חיובית להלוות כסף לאדם הנזקק לו.

יום ב' ה' תמוז. האם הלוואה היא בכלל מצוות החסד?

מצוות ההלוואה היא גם לעניים וגם לעשירים, ואילו צדקה רק לעניים (סוכה מט, ב). כלומר החסד המתבטא במצוות ההלוואה הוא יותר כללי ומקיף, ונוגע לכל מערכות היחסים שבין אדם לחבירו, ואילו הצדקה היא ביטוי של חסד רק כלפי סוג מסוים של אנשים.

יום ג' ו' תמוז. מהי שמיטת כספים?

צונו השם יתברך על שמיטת כספים הנוהגת בשנה זו. כמו שנאמר בתורה (דברים טו), "זזה דבר השמיטה, שמוט כל בעל משה ידו אשר ישה ברעהו, לא יגוש את רעהו ואת אחיו, כי קרא שמיטה לה". בסיום שנת השמיטה פוקעים כל החובות שיש לאדם על רעהו.

יום ד' ז' תמוז. דוגמא לשמיטה כספים

כגון ראובן שהלווה לשמעון סך מסוים, ונתחייב שמעון לשלם את החוב לפני סיום שנת השמיטה, כגון שנקבע ביניהם זמן תשלום החוב ליום כ"ג באלול תשע"ה, אולם ראובן מסיבה כל שהיא לא תבע את חובו, עד שעברה שנת השמיטה, לא יוכל עוד ראובן לתבוע את חובו משמעון, משום שבסיום שנת השמיטה פוקעים כל החובות שיש לאדם על רעהו.

יום ה' ח' תמוז. את מה השביעית משמטת?

אין השביעית משמטת אלא חובות של מלווה ולווה, אבל חובות שאינם דרך הלוואה, כגון מה שנתחייב אדם לשלם לבעל מכולת בסיום תקופה מסוימת וכיוצא בזה, אינם נשמטים בשביעית. אבל כל דבר שהוא דרך הלוואה משמטת השביעית.

יום ו' ט' תמוז. מהו הפרוזבול?

במשנה במסכת שביעית (פ"ו מ"ג) שנינו, כשראה הלל הזקן שהעשירים היו נמנעים מלהלוות לעניים בשנת השמיטה, בכדי שלא יפקעו החובות כלפיהם בסיום שנת השמיטה, והיו עוברים על מה שנאמר בתורה (דברים טו, ט), "השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל, לאמר: הן קרבה שנת השבע שנת השמיטה, ורעה עינך באחיך האביון", לפכך התקין פרוזבול כדי שלא ישמט החוב, ויחזרו להלוות זה לזה. (ולהלל נבאר מהו הפרוזבול).

שבוע פרשת פנחס

יום א' יא' תמוז. מהו המקור לדין פרוזבול?

המוסר שטרותיו לבית דין אינם משמטים. כגון אדם הבא לפני בית דין, ומסר להם את כל שטרותיו שאנשים חייבים לו כספים, בכדי שביית הדין ילכו לגבות את החובות עבורו. (כמו שנוהגים כאשר הלווה אינו מוכן להחזיר את ההלוואה, ופונים לערכאה משפטית שתחייבו להחזיר את החוב). אותם החובות שנמסרו לבית דין לגבותם, אינם פוקעים בשביעית.

יום ב' יב' תמוז. מהי תקנת הלל הזקן?

וכעין זה תיקן הלל הזקן, שאף על פי שלא הולך כל אחד ואחד ובית דין למסור את חובותיו אליהם שגיבו עבורו את חובותיו, מכל מקום, יוכל כל אחד לעשות שטר, שהוא מוסר את כל חובותיו לדיינים, שיוכל לגבותם בכל זמן שירצה, וחותרמים על הפרוזבול שני עדים כשרים, לאמת את דבר הפרוזבול.

יום ג' יג' תמוז. משמעות הפרוזבול

פירוש המילה "פרוזבול", "פרוז", כלומר תקנה, "בול", כלומר, לעשירים. כי הוא תקנה גדולה לעשירים שימשיכו להלוות לעניים ולא יעברו על איסור תורה.

אין עושים פרוזבול אלא כאשר שמות הדיינים המופיעים בו הם דיינים חשובים, שיודעים עניני פרוזבול.